

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นการพัฒนาคน ดังจะเห็นได้จากพระราชดำริเกี่ยวกับความหมายของการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งได้พระราชทานไว้ เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2520 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540: 142) ว่า

...การศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด
ความประพฤติ ทศนคติ ค่านิยมและคุณธรรมของบุคคล
เพื่อให้เป็นพลเมืองดีมีคุณภาพและประสิทธิภาพ...

ดังนั้น ความหมายของการศึกษาจึงมี 2 มิติ

มิติที่ 1 เป็นการพัฒนาองค์ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ

มิติที่ 2 เป็นการพัฒนาบุคคลผู้ศึกษาเองให้มีความคิด ความประพฤติ ทศนคติ
ค่านิยมและคุณธรรม ทั้ง 2 มิติ แห่งความหมายนี้แยกกันไม่ได้ ต้องกระทำควบคู่กันไป

ความหมายของการศึกษาตามแนวพระราชดำริข้างต้น เป็นไปตามหลักการพัฒนาคนตามหลักทางพุทธศาสนา ซึ่งได้จัดไว้เป็น 3 ด้าน คือ สิล สมาธิ และปัญญา หรือเรียกว่า ไตรสิกขา โดยที่ สิล เป็นการพัฒนาคนด้านพฤติกรรมให้เป็นบุคคลที่มี วินัย สมาธิ เป็นการพัฒนาคนด้านจิตใจ ให้เป็นบุคคลที่มี คุณธรรม ส่วน ปัญญา เป็นการพัฒนาด้านความรู้ความจริง ให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล การวินิจฉัยไตร่ตรองและการคิด การพัฒนาคนตามหลักทางพุทธศาสนาสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการศึกษาของบลูม (Bloom, 1956) ที่กล่าวไว้ว่า จุดประสงค์ของการศึกษามี 3 มิติ คือ มิติทางด้านสติปัญญา (Cognitive Domain) มิติทางด้านจิตใจ (Affective Domain) และมิติทางด้านทักษะร่างกาย (Psychomotor Domain)

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของไทย ยึดหลักการพัฒนาคนและคุณภาพของบัณฑิตเป็นสำคัญ พิจารณาได้จากเป้าหมายของการพัฒนาอุดมศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ที่กล่าวไว้ว่า การศึกษาในระดับอุดมศึกษาของไทยต้องมีคุณภาพ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2539) เพราะคุณภาพของคนเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดด้านความได้เปรียบเชิงการแข่งขันเพื่อการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน สัมฤทธิ์ผลของระบบการศึกษา คือ คุณภาพของคน จะเป็นเครื่องบ่งชี้สัมฤทธิ์ผลของระบบอื่น ๆ โดยเฉพาะระบบเศรษฐกิจ และเป็นตัวทำนายศักยภาพของประเทศในอนาคต ดังนั้น หน้าที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง คือ การพัฒนานิสิตนักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านสติปัญญา ร่างกาย และจิตใจ

เพื่อเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่พึงประสงค์ของสังคมต่อไป นั่นคือ ผลลัพธ์ของการศึกษามุ่งเน้นที่คุณภาพของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาเป็นประการสำคัญ

โดยเหตุที่มีมติแห่งความหมายของการศึกษาตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประกอบด้วยการพัฒนาองค์ความรู้และการพัฒนาตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแผนงานหลักด้านการพัฒนาการเรียนการสอน ตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ที่กำหนดวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนได้พัฒนาขีดความสามารถของตนเองให้เต็มตามศักยภาพและมีความสุขทั้งด้านร่างกาย ปัญญา จิตใจและสังคม มีเจตคติที่ดี มีวินัย มีความรับผิดชอบ และมีทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาตน พัฒนาอาชีพ ดังนั้น การเรียนรู้ทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาตนและพัฒนาอาชีพ จึงเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง การที่จะพัฒนาตนได้นั้นจะต้องรู้จักตนเอง ดังที่พระราชวรมุณี (ประยูร ธมฺมจิตฺโต, 2541) กล่าวไว้ว่า ความรู้ตนเป็นจุดเริ่มต้นของความรู้ ความรู้ตนจะช่วยให้พัฒนาตนจนเป็นที่พึงของตนเองได้ ตามหลักการที่ว่า อุตฺตา หิ อุตฺตโน นาโถ ตนแลเป็นที่พึ่งของตน การศึกษาจึงต้องสอนให้คนรู้ตน นั่นคือ อ่านคน ออก บอกตนได้ ไซ้ตนเป็น เห็นตนชัด เมื่อรู้ตนแล้วก็รู้สิ่งที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับตนเองตามลำดับ การรู้ตนนั้นนักปราชญ์โสเครติสได้กล่าวเน้นความสำคัญไว้นานแล้ว ซึ่งนักการศึกษาอเมริกันในยุคต่อมา ก็ยังคงเห็นว่า การรู้ตนเองเป็นผลลัพธ์ทางการศึกษาที่เป็นคุณค่าภายในตัวของนักศึกษาที่สำคัญประการหนึ่ง ซึ่งพาสคาแรลลา และเทเรนซินี (Pascarella and Terenzini, 1991) ได้ให้ข้อสังเกตไว้ว่า ความหมายของการศึกษานั้นควรมีปมอานที่ขยายครอบคลุมกว้างขึ้นจากเดิม โดยการรวมความเข้าใจตนเองที่เพิ่มขึ้นด้วย ปัจจุบัน ความเข้าใจตนเองและความเข้าใจผู้อื่น ยังคงเป็นผลลัพธ์ที่สำคัญของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาส่วนใหญ่ในสหรัฐอเมริกา

เนื่องจากการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา กล่าวได้ว่า เป็นกระบวนการขั้นสุดท้ายของการพัฒนาคนเข้าสู่อาชีพระดับสูงอย่างมีระบบ เป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับการเจริญเติบโตของประเทศ ความสำคัญของการพัฒนาวิชาชีพ พิจารณาได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ซึ่งตระหนักถึงความจำเป็นของการพัฒนาคนและคุณภาพของคน โดยมองว่า คนเป็นทั้งเหตุปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ในขณะเดียวกัน คนก็เป็นผลลัพธ์ที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาประเทศ ดังนั้น การพัฒนาคนจึงต้องรวมถึงการพัฒนาความสามารถในการประกอบวิชาชีพ และศักยภาพในการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตลอดจนการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมด้วย (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2533) และเนื่องจากโลกในสังคมปัจจุบันเป็นโลกแห่งเทคโนโลยีที่ไม่มีผู้ใดเชี่ยวชาญไปหมดทุกด้าน บุคคลจึงต้องมีความชำนาญเฉพาะด้าน ต้องรู้จักคิดและมีความสามารถในการบูรณาการผสมผสานส่วนย่อย ๆ จึงจะสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมเทคโนโลยีสารสนเทศนี้ได้ (ปัญญา เปรมปรีดี, 2540) นั่นคือ บุคคลจะต้องมีความสามารถทางวิชาชีพหรือสมรรถภาพเชิงวิชาชีพ เพราะสมรรถภาพเชิงวิชาชีพเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้งานที่มีมาตรฐานที่เหมาะสมยิ่งขึ้น (Gonczi,

Hager, and Oliver, 1990 cited in March, 1996) คุณลักษณะหรือสมรรถภาพเชิงวิชาชีพนี้เอลสัน (Elson, 1997) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า ควรประกอบด้วยสมรรถภาพรวม 6 ด้าน ได้แก่ สมรรถภาพด้านมนุษยสัมพันธ์ สมรรถภาพด้านเทคนิค สมรรถภาพด้านบริหาร สมรรถภาพด้านการติดต่อสื่อสาร สมรรถภาพด้านบูรณาการ และสมรรถภาพด้านการปรับตัว ปัญหาที่น่าสนใจ ก็คือ การพัฒนานิสิตนักศึกษาให้มีสมรรถภาพเชิงวิชาชีพทั้ง 6 ด้านนั้น ต้องอาศัยปัจจัยองค์ประกอบอะไรบ้าง รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยเหล่านั้นมีลักษณะใด และถ้าการเข้าใจตนเองเป็นคุณลักษณะหนึ่งของการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพก็สามารถวัดได้จากการรับรู้ของนิสิตนักศึกษา

สมรรถภาพเชิงวิชาชีพเป็นทักษะเฉพาะด้านที่แตกต่างกันไปตามสาขาวิชาชีพ โดยเหตุที่วิชาชีพสาขาบริหารธุรกิจ เป็นตัวแปรที่แฝงอยู่ในทุกสาขาวิชาชีพของระบบเศรษฐกิจโดยรวมและในองค์กรทุกประเภท เช่น ในวงการแพทย์ เกษตรกรรม สถาปัตยกรรม วิศวกรรม และระบบการศึกษา เป็นต้น ดังนั้น บุคคลที่ทำงานอาชีพทางสายบริหารธุรกิจ จึงเป็นบุคลากรที่สำคัญขององค์กรทุกประเภทและทุกระบบ กล่าวได้ว่า คุณภาพของบุคลากรสายบริหารธุรกิจเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กรและระบบเศรษฐกิจโดยรวม คุณภาพของบัณฑิตสาขาบริหารธุรกิจจึงเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในปัจจุบันซึ่งสภาพแวดล้อมของธุรกิจมีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วมาก แต่การผลิตบัณฑิตในสาขาวิชาบริหารธุรกิจยังไม่มีความสอดคล้องทันต่อการเปลี่ยนแปลง (Graydon, 1996) สมรรถภาพเชิงวิชาชีพสาขาบริหารธุรกิจเป็นคุณลักษณะที่สำคัญซึ่งจะเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพของบัณฑิตสาขาบริหารธุรกิจและส่งผลต่อเนื่องถึงการพัฒนาคุณภาพของผู้ปฏิบัติงานในสายบริหารธุรกิจด้วย จากการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการในยุคโลกาภิวัตน์ ผู้แทนสถานประกอบการเห็นว่าควรมีคุณลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ คือ เป็นผู้ที่สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้ในทัศนคติที่กว้างไกล มีทักษะทางคอมพิวเตอร์ ทักษะทางภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ และมีทักษะด้านการจัดการ (แนวหน้า, 2538: 22) นอกจากนี้ ยังต้องมีความสามารถด้านการคิด ด้านการติดต่อสื่อสารและทางด้านจิตพิสัย ซึ่งจะยิ่งมีความสำคัญและความจำเป็นเพิ่มขึ้นอย่างมากในสังคมปัจจุบันและอนาคต (สยามโพสต์, 2539) นั่นคือ บัณฑิตสาขาบริหารธุรกิจจะต้องเป็นทั้งคนเก่งและคนดี ดังนั้น ข้อคำถามอีกประการหนึ่งที่ควรศึกษาก็คือ สมรรถภาพเชิงวิชาชีพอะไรบ้างที่นักวิชาชีพทางด้านธุรกิจต้องการในปัจจุบันและในอนาคต ข้อความรู้ที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาสาขาบริหารธุรกิจปัจจุบันให้มีความสอดคล้องและครอบคลุมความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์ได้มากยิ่งขึ้น

การจัดการศึกษาสาขาบริหารธุรกิจในระดับอุดมศึกษาปัจจุบันได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วมากและเป็นสาขาวิชาที่ได้รับความนิยมจากผู้เรียนสูง จากสถิติการเลือกเข้าศึกษาต่อคณะต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย พบว่า คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี/บริหารธุรกิจ เป็นหนึ่งในคณะที่เป็นที่

นิยมมากที่สุด 5 อันดับแรก (มิตชน, 2540:15) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประเทศไทยได้ปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากภาคเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรม ทำให้ความต้องการกำลังคนในสาขาวิชาชีพบริหารธุรกิจเพิ่มมากขึ้น และส่งผลให้การจัดการศึกษาสาขาบริหารธุรกิจได้ขยายตัวไปยังสถาบันอุดมศึกษาหลากหลายประเภท ทั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย สถาบันอุดมศึกษาเอกชน ในสถาบันวิชาชีพเฉพาะทาง เช่น สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และสถาบันราชภัฏ เป็นต้น การขยายตัวอย่างรวดเร็วและด้วยปริมาณที่เพิ่มขึ้นอย่างมากของสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการเรียนการสอนทางด้านบริหารธุรกิจนี้ ประกอบกับการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของระบบเศรษฐกิจทั้งภายในประเทศและนานาประเทศทั่วโลก จึงทำให้การจัดการศึกษาวิชาชีพทางด้านบริหารธุรกิจจำเป็นต้องมีจุดเน้นอย่างใหม่แก่บัณฑิตของแต่ละสถาบันที่กำลังจะก้าวเข้าสู่งานอาชีพ เพราะลักษณะของผู้เรียนในแต่ละสถาบันแตกต่างกัน โดยเฉพาะผู้เรียนในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยเป็นกลุ่มผู้เรียนที่มีผลการเรียนดี ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มผู้เรียนสาขาบริหารธุรกิจในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลและสถาบันราชภัฏซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้มีพื้นฐานความรู้อ่อน ผลการเรียนไม่สูง ขาดใจรักในสิ่งที่เรียน (สยามโพสต์, 2540: 7) ดังนั้น ข้อคำถามประการที่สามที่ควรศึกษา ก็คือ ปัจจัยองค์ประกอบที่มีผลต่อการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจนั้นแตกต่างกันหรือไม่ระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของรัฐสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย สถาบันอุดมศึกษาของรัฐสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ซึ่งผู้เรียนส่วนใหญ่สอบไม่ผ่านระบบเอ็นทรานซ์มาก่อน ดังนั้น งานวิจัยนี้ซึ่งเป็นการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจโดยผ่านทาง การรับรู้ของผู้เรียนตามความเชื่อในแนวคิดของการเข้าใจตนเองของนิสิตนักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจ จากสถาบันที่แตกต่างกันในเชิงสภาพแวดล้อมของสถาบันและลักษณะโครงสร้างการจัดการองค์กร จึงเป็นวิธีการตรวจสอบประการหนึ่งว่า เส้นทางอิทธิพลระหว่างตัวแปรปัจจัยองค์ประกอบในรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจ มีความแตกต่างกันหรือไม่ในสถาบันแต่ละประเภท ซึ่งได้มีผู้ศึกษาผลกระทบของสถาบันอุดมศึกษาที่มีต่อการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษาไว้บ้างแล้ว เช่น แอสติน(Astin, 1993) พบว่า ลักษณะของสถาบัน เช่น รูปแบบ ขนาดของสถาบัน มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน พาสคาแรลลา (Pascarella, 1985) พบว่า โครงสร้างหรือลักษณะการจัดองค์กรของสถาบันอุดมศึกษา มีผลทางอ้อมต่อผลของการเรียนรู้และการพัฒนาทางด้านสติปัญญาของนิสิตนักศึกษา ส่วนพาสคาแรลลาและเทเรนซินี (Pascarella and Terenzini, 1991) พบว่า ลักษณะของสถาบันมีผลทางตรงต่อพัฒนาการทางสติปัญญาและด้านจิตพิสัยน้อยมาก ส่วนใหญ่เป็นผลทางอ้อม และขนาดของสถาบันก็มีอิทธิพลเชิงผกผันต่อพัฒนาการด้านสังคมของผู้เรียน แต่แฟรงคลิน (Franklin, 1995)พบว่า ลักษณะของสถาบันและสภาพแวดล้อมของสถาบันมีอิทธิพลทางอ้อมเพียงเล็กน้อยและขนาดของอิทธิพลก็มีค่าเป็นลบ ข้อค้นพบดังกล่าว ได้จากข้อมูลเชิงประจักษ์จากสถาบันอุดมศึกษาในต่างประเทศ สำหรับประเทศไทย ข้อความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่มี

ผลต่อการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจ ด้วยวิธีการศึกษารูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Structural Causal Relationship Model) ในลักษณะเช่นนี้ นับเป็นการขยายขอบเขตของการอธิบายรูปแบบผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อผลของการเรียนรู้ด้วยระบบเหตุผล ซึ่งพาสคาแรลลา (Pascarella, 1985) กล่าวว่า เป็นวิธีที่มีประสิทธิผลที่สุด ดังนั้น ข้อความที่ได้จากงานวิจัยนี้ จึงเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาสาขาบริหารธุรกิจ เพื่อพัฒนานิสิตนักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณลักษณะและคุณภาพตรงตามความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง นับได้ว่าเป็นการตอบสนองนโยบายการพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ด้านความสอดคล้อง (Relevance) อันจะนำไปสู่ความมีคุณภาพ (Quality) ของอุดมศึกษา และทำให้อุดมศึกษาที่มีความหลากหลาย (Diversity) ซึ่งเป็นความหลากหลายท่ามกลางความมีคุณภาพตามสภาพการณ์ของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. พัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัย ที่มีผลต่อการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจ
2. เปรียบเทียบเส้นทางอิทธิพลระหว่างตัวแปรแฝงในรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจ ระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และสถาบันอุดมศึกษาเอกชนสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และสถาบันอุดมศึกษาของรัฐสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจนี้ ประกอบด้วยแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับผลของการเรียนรู้และเป้าหมายของการพัฒนานิสิตนักศึกษา
2. แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถภาพ และสมรรถภาพเชิงวิชาชีพ
3. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพ

รายละเอียดโดยสังเขปมีดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับผลของการเรียนรู้และเป้าหมายของการพัฒนานิสิตนักศึกษา

แอสติน (Astin, 1984, 1991, 1993) จำแนกลักษณะที่เป็นผลจากการเรียนรู้เป็น 2 ด้าน คือ ด้านสติปัญญา (Cognitive Outcomes) และด้านที่ไม่ใช่สติปัญญา (Noncognitive Outcomes) ผลด้านที่ไม่ใช่สติปัญญานี้ แอสตินระบุไว้อย่างชัดเจนว่า เป็นลักษณะด้านจิตพิสัย ซึ่งต่อมา แอสติน (Astin, 1996) ได้ขยายมโนทัศน์ของการเรียนรู้ว่า ผลที่เกิดจากการเรียนรู้มี 2 ประการ คือ สติปัญญา และจิตใจ แนวคิดนี้คล้ายคลึงกับบลูม (Bloom, 1976) ที่เสนอว่า ผลของการเรียนรู้พิจารณาจำแนกได้เป็น 3 ด้าน คือ ผลสัมฤทธิ์ (Achievement) อัตราการเรียนรู้ (Rate of Learning) และผลทางด้านจิตพิสัย (Affective Outcomes) สรุปได้ว่า ลักษณะของผู้เรียนที่ควรวัดซึ่งเป็นผลจากการเรียนรู้ คือ ลักษณะที่แสดงพัฒนาการของสมอง อารมณ์ จิตใจ สังคม และร่างกายของผู้เรียน (อุทุมพร จามรมาน, 2532)

เป้าหมายในการพัฒนานิสิตนักศึกษา ชิคเคอริงและไรเซอร์ (Chickering and Reisser, 1993) ได้เสนอในทฤษฎีการพัฒนานิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษาไว้ 7 ประการ ได้แก่ พัฒนาศมรรถภาพทั้งด้านสติปัญญา ทักษะทางกายและทักษะทางสังคม การควบคุมอารมณ์ การพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองโดยเป็นอิสระจากการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง การพัฒนาความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างผู้มีวุฒิภาวะ การเสริมสร้างเอกลักษณ์ของตนเองให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ พัฒนาเป้าหมายอาชีพในอนาคตที่ชัดเจน พัฒนาคุณค่าในตนเองจากความคิดสองทางและจากค่านิยมที่จำกัดไปสู่ค่านิยมของมนุษย์โลก และจากความสนใจตนเองไปสู่ความรับผิดชอบต่อสังคม

2. แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถภาพและสมรรถภาพเชิงวิชาชีพ

2.1 ความหมายของสมรรถภาพและสมรรถภาพเชิงวิชาชีพ

สมรรถภาพ (Competence) หมายถึง ลักษณะที่แสดงออกของบุคคลซึ่งรวมถึงความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่ทำให้เกิดการกระทำ (Ledford, 1995b cited in Heneman and Ledford, Jr., 1998: 105) ส่วนไซเอน (Schein, 1972) กล่าวว่า สมรรถภาพควรรวมถึงความสามารถในการเรียนรู้ว่าจะเรียนรู้ได้อย่างไรด้วย จากความหมายนี้ บุคคลต้องพัฒนาการฝึกปฏิบัติตนเองอย่างต่อเนื่องขึ้นมามากภายใต้สถานการณ์จริง เช่นเดียวกับเคิร์ชเนอร์ วิลสเตอร์น ฮิวเมิล และ วิกแมน (Kirschner, Vilstern, Hummel, and Wigman, 1997) ที่กล่าวว่า สมรรถภาพ (C) แปรตามความรู้ (K) ทักษะ (Sk) และสถานการณ์ (S) ส่วนสมรรถภาพเชิงวิชาชีพ (Professional Competence) หมายถึง คุณลักษณะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานเพื่อให้ได้มาตรฐานที่เหมาะสม ได้แก่ ความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติ (Gonczi, Hager and Oliver, 1990 cited in Marsh, 1996)

2.2 องค์ประกอบของสมรรถภาพเชิงวิชาชีพ

- เอลสัน (Elson, 1997) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถภาพเชิงวิชาชีพที่ปรับปรุงมาจากแนวคิดของสตาร์ก ลอเทอร์ และแฮคเกอร์ตี (Stark, Lowther and Hagerty, 1986) ว่ามีองค์ประกอบรวม 6 ประการ ได้แก่ สมรรถภาพด้านมโนทัศน์ (Conceptual Competence) สมรรถภาพด้านเทคนิค (Technical Competence) สมรรถภาพด้านบริบท (Contextual Competence) สมรรถภาพด้านการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน (Interpersonal Communication Competence) สมรรถภาพด้านบูรณาการ (Integrative Competence) และสมรรถภาพด้านการปรับตัว (Adaptive Competence)

2.3 การเรียนการสอนที่พัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพ

2.3.1 รูปแบบการสอนที่พัฒนาสมรรถภาพของเกรเซอร์ (Glaser, 1976) กล่าวว่า ควรมียุทธศาสตร์พื้นฐาน 4 ประการ เริ่มด้วยการวิเคราะห์สมรรถภาพและทักษะที่จะได้รับอธิบายขั้นเริ่มแรกที่ซึ่งการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ บ่งชี้สภาวะของการเรียนรู้ที่จะทำให้เกิดสมรรถภาพขึ้น ขั้นสุดท้าย คือประเมินค่าเพื่อพิจารณาผลที่ได้ทั้งผลในระยะสั้นและในระยะยาวของสภาวะที่ถูกนำไปใช้

2.3.2 แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) ของคอล์บ (Kolb, 1984) กล่าวว่า บุคคลเรียนรู้จากประสบการณ์ของตน การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ซึ่งความรู้ถูกสร้างขึ้นโดยการถ่ายทอดจากประสบการณ์ การเรียนรู้จะขยายประสบการณ์ของผู้เรียน

2.3.3 แนวคิดการเรียนรู้จากสถานการณ์ (Situation Learning) ของเคิร์ชเนอร์ วิลสเตอร์ ฮัมเมล และ วิกแมน (Kirschner, Vilestern, Hummel, and Wigman, 1997) กล่าวว่าไว้ว่าการเรียนรู้จากสถานการณ์เป็นการเรียนรู้ที่มากด้วยประสบการณ์ เน้นความสำคัญของสถานการณ์จริงที่ซึ่งการปฏิบัติและการเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ โดยที่ผู้เรียนต้องเป็นผู้นำความรู้ที่สะสมไว้ ทักษะและแรงจูงใจ มาเป็นสิ่งที่ควบคุมและนำตนเอง

2.3.4 แนวคิดของเกร็ดอน (Graydon, 1996) ที่ว่า โปรแกรมการเรียนจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจที่กว้างขึ้น มีสมรรถภาพเชิงวิชาชีพและความสามารถส่วนตัวเพื่อให้แน่ใจว่าผู้เรียนมีความรู้และสมรรถภาพที่พร้อมที่จะเข้าไปมีบทบาททางวิชาชีพ โปรแกรมดังกล่าว ได้แก่ การศึกษาสหสาขาวิชา (Interdisciplinary Study) การศึกษาสหกิจศึกษา (Co-operative Education) การศึกษาเชิงบูรณาการ (Integrated Study) และโปรแกรมการแลกเปลี่ยนอาจารย์และนักศึกษาระหว่างประเทศ (International Student and Staff Exchange)

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพ

สมรรถภาพเชิงวิชาชีพ เป็นลักษณะที่เป็นผลจากการเรียนรู้ในสาขาวิชาชีพ ซึ่งได้มีผู้สนใจศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อลักษณะที่เป็นผลจากการเรียนรู้ไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

3.1 สปริงเกอร์ เทเรนซินี พาสคาแรลลา และนอรา (Springer, Terenzini, Pascarella, and Nora, 1995) ได้เสนอรูปแบบเชิงมโนทัศน์ทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษาที่ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนิสิตนักศึกษา (A General Conceptual Model of College Influence on Student Learning) ว่า ผลของการเรียนรู้ที่สำคัญคือ การเข้าใจตนเอง (Self-Understanding) และตัวแปรปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อผลของการเรียนรู้ มี 4 ตัวแปร ได้แก่ ลักษณะภูมิหลังของผู้เรียน แบบแผนหลักสูตรรายวิชา ประสบการณ์ที่ได้รับในชั้นเรียน และประสบการณ์นอกชั้นเรียน โดยที่ตัวแปรทั้งสามนี้ จัดจำแนกไว้เป็นกลุ่มบริบททางด้านสถาบันอุดมศึกษา นอกจากนี้ยังศึกษาพบว่าทั้งประสบการณ์ในชั้นเรียนและประสบการณ์นอกชั้นเรียนมีอิทธิพลทางตรงต่อการเรียนรู้เพื่อการเข้าใจตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งตัวแปรปัจจัยขององค์ประกอบทั้งสองประการนี้มีผลกระทบร่วมกันซึ่งกันและกันด้วย ส่วนลักษณะภูมิหลังของผู้เรียนก่อนเข้ามหาวิทยาลัยมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผลของการเรียนรู้ อิทธิพลทางอ้อมนั้นส่งผ่านมาทางแบบแผนหลักสูตรรายวิชา ประสบการณ์ในชั้นเรียน และประสบการณ์นอกชั้นเรียน

3.2 พาสคาแรลลาและเทเรนซินี (Pascarella and Terenzini, 1991) ศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมสถาบันที่มีผลต่อนิสิตนักศึกษา พบว่า ลักษณะของสถาบันที่แตกต่างกันมีผลทางตรงต่อพัฒนาการด้านสติปัญญาและสังคมของนิสิตศึกษาน้อย ส่วนใหญ่เป็นผลทางอ้อมและมีผลต่อลักษณะบางประการ เช่น ลักษณะของสถาบันมีผลต่อพัฒนาการทางอาชีพ และสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนเล็กน้อย แต่ไม่มีผลต่อการปรับตัว นอกจากนี้ พาสคาแรลลาและเทเรนซินี ยังกล่าวว่า รูปแบบผลกระทบจากสถาบันอุดมศึกษาซึ่งมีต่อการเปลี่ยนแปลงนิสิตนักศึกษา (College Impact Models of Student Change) มีรวม 4 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีเกี่ยวกับการออกกลางคันของนิสิตนักศึกษา (Theory of Student Departure) ของตินโต (Tinto, 1987) ทฤษฎีการมีส่วนร่วม (Theory of Involvement) ของแอสติน (Astin, 1984) รูปแบบทั่วไปสำหรับประเมินการเปลี่ยนแปลง (The General Model for Assessing Change) ของพาสคาแรลลา (Pascarella, 1985) รูปแบบสังคมปริญญาตรี (Model of Undergraduate Socialization) ของไวต์แมน (Weidman, 1989) โดยทฤษฎีของตินโตมุ่งเน้นปัจจัยที่ส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาคงอยู่ในสถาบันต่อไปจนสำเร็จการศึกษา ส่วนอีกสามทฤษฎี เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้และการพัฒนานักศึกษาทางสติปัญญาและทางสังคม ดังนั้น งานวิจัยนี้ จึงใช้ทฤษฎีแนวคิดของแอสติน รูปแบบของพาสคาแรลลา และรูปแบบของไวต์แมน สำหรับทฤษฎีการมีส่วนร่วมของแอสติน ได้นำเสนอไว้เป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของนิสิตนักศึกษา ซึ่งกล่าวไว้ในข้อ 3.3

พาสคาแรลลา (Pascarella, 1985) ได้เสนอรูปแบบเชิงสาเหตุทั่วไปเพื่อประเมินผลกระทบของสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันของสถาบันอุดมศึกษาที่แตกต่างกันที่มีต่อการเรียนรู้และการพัฒนาปัญญาของนิสิตนักศึกษา (A General Model for Assessing the Effects of Differential College Environments on Student Learning and Cognitive Development) โดยกล่าวว่า ตัวแปรเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการเรียนรู้และการพัฒนาทางปัญญาของผู้เรียนมี 5 ตัว

ได้แก่ ลักษณะภูมิหลังของนักศึกษา โครงสร้างหรือลักษณะการจัดองค์กรของสถาบันอุดมศึกษา สภาพแวดล้อมของสถาบัน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับอาจารย์/กลุ่มเพื่อนและคุณภาพความพยายามของนักศึกษา โดยที่ลักษณะภูมิหลังของนักศึกษา เช่น ความถนัด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน บุคลิกภาพ ความใฝ่ฝันและจริยธรรมในตัวนักศึกษา มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างหรือลักษณะขององค์กรสถาบันอุดมศึกษา โครงสร้างหรือลักษณะขององค์กรของสถาบันอุดมศึกษามีอิทธิพลทางตรงต่อปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลในสถาบัน ได้แก่ อาจารย์ กลุ่มเพื่อน และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลของการเรียนรู้และพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของนักศึกษาโดยส่งผ่านมาทางการมีปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์และเพื่อน สภาพแวดล้อมของสถาบัน และคุณภาพความพยายามของนักศึกษา ส่วนลักษณะภูมิหลังของนักศึกษาเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเรียนรู้และพัฒนาการทางสติปัญญาของนักศึกษา กล่าวคือ ลักษณะภูมิหลังของนักศึกษามีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปร 4 ตัว ได้แก่ ตัวแปรผลของการเรียนรู้และพัฒนาการทางสติปัญญา การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลในสถาบัน สภาพแวดล้อมของสถาบัน และคุณภาพของความพยายามของนักศึกษา ในทฤษฎีของทาสคาแรลลา มีข้อสังเกตที่สำคัญประการหนึ่ง คือ สภาพแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษา ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการเรียนรู้ และพัฒนาการด้านสติปัญญาของนักศึกษา

ไวต์แมน (Weidman, 1989) ได้เสนอรูปแบบเชิงโมเดลของสังคมปริญาตรี (A Conceptual Model of Undergraduate Socialization) โดยกล่าวว่า ทักษะสังคมของผู้เรียนระดับปริญาตรีมีตัวแปรสาเหตุปัจจัย 6 ตัวแปร ได้แก่ ลักษณะภูมิหลังของผู้เรียน สภาพสังคมทางตันครอบครัว ประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยทั้งทางด้านวิชาการและด้านสังคม กลุ่มอ้างอิงนอกมหาวิทยาลัย เช่น กลุ่มเพื่อนนอกมหาวิทยาลัย นายจ้าง องค์กรชุมชน อิทธิพลที่ได้รับจากสถานศึกษาเดิม และอิทธิพลหล่อหลอมขณะศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย โดยกล่าวว่า ลักษณะภูมิหลังของผู้เรียน ได้แก่ ฐานะทางสังคม ความถนัด ความพึงพอใจในอาชีพ ความใฝ่ฝัน และค่านิยมนั้นมีอิทธิพลต่อปัจจัย 3 ประการ ประการแรก คือ สังคมครอบครัวซึ่งมีอิทธิพลทางตรงต่อประสบการณ์ของนักศึกษาและพัฒนาการทางด้านสังคม และยังส่งผลต่อนักศึกษาขณะอยู่ในมหาวิทยาลัยโดยถือเป็นแรงผลักดันหนึ่ง ปัจจัยประการที่สอง คือ กลุ่มอ้างอิงนอกมหาวิทยาลัย ได้แก่ กลุ่มเพื่อนภายนอกมหาวิทยาลัย นายจ้างและกลุ่มสังคมชุมชนซึ่งจะส่งผลทางตรงต่อแรงผลักดันขณะอยู่ในมหาวิทยาลัยและพัฒนาการทางด้านสังคม ปัจจัยประการที่สาม คือ แรงกดดันที่ได้จากรูปแบบการเรียนในชั้นมัธยมศึกษาซึ่งมีอิทธิพลทางตรงต่อประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย ทั้งที่เป็นประสบการณ์ด้านบริบทและด้านกระบวนการทางสังคม

3.3 แอสติน (Astin, 1984, 1993) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของนักศึกษาทั้งทางด้านสติปัญญาและจิตใจว่า คือ ลักษณะของนักศึกษาก่อนเข้ามหาวิทยาลัยและสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย ได้แก่ ลักษณะโครงสร้างของมหาวิทยาลัย หลักสูตร อาจารย์ เพื่อน และประสบการณ์ที่ได้รับระหว่างอยู่ในมหาวิทยาลัย

3.4 แฟรงคลิน (Franklin, 1995) ได้ศึกษาทบทวนรูปแบบเชิงสาเหตุทั่วไปเพื่อประเมินผลกระทบของสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันของสถาบันอุดมศึกษา ที่มีต่อการเรียนรู้และการพัฒนาปัญญาของพาสคาแรลลา (Pascarella, 1985) พบว่า ตัวแปรเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการเรียนรู้และการพัฒนาทางปัญญาของนักศึกษามี 3 ตัวแปร ได้แก่ ลักษณะภูมิหลังของนักศึกษา ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับอาจารย์/กลุ่มเพื่อน และคุณภาพความพยายามของนักศึกษา โดยที่โครงสร้างหรือลักษณะการจัดองค์กรของสถาบันอุดมศึกษาและสภาพแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษา ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการเรียนรู้และการพัฒนาปัญญา มีเพียงอิทธิพลทางอ้อมเล็กน้อย และมีค่าเป็นลบ

3.5 งานวิจัยของสมิธ วอลซ์ และมอริสัน (Smith, Wolf, and Morrison, 1995) ศึกษาความแตกต่างระหว่างประสบการณ์ของนักศึกษาสตรีจากสถาบันสหศึกษา กับประสบการณ์ของนักศึกษาสตรีในวิทยาลัยสตรี โดยสร้างรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของผลด้านปัญญาและสังคม พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลของการเรียนรู้ ซึ่งหมายถึง สมรรถภาพ ความพึงพอใจ เป้าหมายที่พึงประสงค์ทั้งทางด้านวิชาการ-สังคม และภาวะผู้นำ มี 5 ตัวแปร คือ ภูมิหลังของนักศึกษา (ฐานะเศรษฐกิจสังคม คะแนนเฉลี่ยในระดับมัธยมปลาย สำนักู้เกี่ยวกับสมรรถภาพในระดับมัธยมปลาย ความใฝ่ฝัน คะแนนสอบเข้าด้านการอ่านและด้านคณิตศาสตร์) ประเภทของสถาบัน (สหศึกษา-สตรีล้วน) ลักษณะสถาบัน (ชื่อเสียง จุดเน้น) เป้าหมายของสถาบัน (ด้านความสำเร็จ ด้านการเรียนการสอน และด้านการมีส่วนร่วมในสังคม) และการมีส่วนร่วม (มีส่วนร่วมด้านวิชาการ และการมีส่วนร่วมในหลักสูตรพิเศษ)

จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณลักษณะทางด้านปัญญาความรู้และด้านจิตพิสัยของนิสิตนักศึกษา ผู้วิจัยสรุปเสนอดังแสดงไว้ในตารางที่ 1

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 ตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลของการเรียนรู้

ผู้พัฒนาแนวคิด/ทฤษฎี	ตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุ	องค์ประกอบของตัวแปรปัจจัย	ผลที่ได้รับ
พาสคาเรลลา (Pascarella, 1985)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ลักษณะภูมิหลังของนักศึกษา 2. โครงสร้างการจัดองค์กรของสถาบันอุดมศึกษา 3. สภาพแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษา 4. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษา-อาจารย์/เพื่อน 5. คุณภาพความพยายามของนักศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> - ความถนัด ผลสัมฤทธิ์ บุคลิกภาพ เพศ ความทะเยอทะยาน จริยธรรม อัตมโนทัศน์ - จำนวนผู้ลงทะเบียน อัตราส่วนนักศึกษา-อาจารย์ จำนวนนักศึกษาอยู่หอพัก - ขนาดของสถาบัน ประเภทของสถาบัน 	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความใฝ่ฝันด้านการศึกษา อัตมโนทัศน์ทางด้านวิชาการ/ สติปัญญา
ไวต์แมน (Weidman, 1989)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ลักษณะภูมิหลังของนักศึกษา 2. สภาพสังคมทางด้านครอบครัว 3. ประสบการณ์ ในมหาวิทยาลัยทั้งทางด้าน วิชาการและด้านสังคม 4. กลุ่มอ้างอิงนอกมหาวิทยาลัย 5. อิทธิพลที่ได้รับจากสถานศึกษาเดิมก่อนเข้ามหาวิทยาลัย 6. อิทธิพลหล่อหลอมขณะศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย 	<ul style="list-style-type: none"> - ฐานะเศรษฐกิจสังคม ความถนัด ความพึงพอใจ ในอาชีพ ค่านิยม ความทะเยอทะยาน - ฐานะเศรษฐกิจสังคม วิถีชีวิต ความสัมพันธ์ในครอบครัว - เพื่อน นายจ้าง ชุมชน 	ผลลัพธ์ทางด้านสังคม (Social Outcomes) ได้แก่ การเลือกอาชีพ ความพึงพอใจในวิถีชีวิต ความทะเยอทะยาน / ความใฝ่ฝัน และ ค่านิยม
สปริงเกอร์ เทเรนซินี พาสคาเรลลา และนอรา (Springer, Terenzini, Pascarella, and Nora, 1995)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ลักษณะภูมิหลังของนักศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> - การศึกษาของพ่อ-แม่ รายได้ของครอบครัว เชื้อชาติ เพศ คะแนนคณิตศาสตร์และคะแนนการอ่านจาก Collegiate Assessment of Academic Proficiency (CAAP) 	การเข้าใจตนเอง (Self - Understanding)

ผู้พัฒนาแนวคิด/ทฤษฎี	ตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุ	องค์ประกอบของตัวแปรปัจจัย	ผลที่ได้รับ
	2. แบบแผนหลักสูตรรายวิชาที่กำลังศึกษา 3. ประสบการณ์ในชั้นเรียน 4. ประสบการณ์นอกชั้นเรียน	- จำนวนรายวิชาที่ศึกษา - จำนวนชั่วโมงที่ศึกษา จำนวนหนังสือที่อ่าน ปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์ ประสิทธิภาพการสอนใน รายวิชาสังคมศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ - เวลาที่ใช้สังคมกับเพื่อน เวลาที่ใช้ปฏิสัมพันธ์กับ อาจารย์นอกชั้นเรียน เวลาที่ทำกิจกรรมในสโมสร นักศึกษา งานที่ทำในสถาบัน-นอกสถาบัน	
แฟรงคลิน (Franklin, 1995)	1. ลักษณะภูมิหลังของนักศึกษา 2. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับอาจารย์/ เพื่อน 3. คุณภาพความพยายามของนักศึกษา	- เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับมัธยมปลาย ความคาดหวังในการเรียน และความอดทน	การเรียนรู้และการพัฒนาทางด้าน สถิติปัญญา ได้แก่ การศึกษาทั่วไป ทักษะการวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ความรู้เฉพาะสาขา ความสามารถในการ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และ ความเชื่อมั่นในความสามารถทาง วิชาการ
แอสติน (Astin, 1993)	1. ลักษณะของนักศึกษาก่อนเข้ามหาวิทยาลัย 2. สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย	- คะแนนทดสอบแรกเข้ามหาวิทยาลัย ความคาดหวังในอนาคต บุคลิกส่วนตัว ได้แก่ อายุ เพศ พื้นฐานการศึกษา - ลักษณะของสถาบัน ได้แก่ รูปแบบของสถาบัน สังกัดของสถาบัน และขนาดของสถาบัน หลักสูตร อาจารย์ กลุ่มเพื่อน	1. ปัญญา (Cognitive) ได้แก่ ความรู้ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ทักษะพื้นฐาน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความอดทน และการพัฒนาอาชีพ 2. จิตพิสัย (Affective) ได้แก่ อึดทนในทัศน คำนิยม ทศนคติ ความเชื่อ แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ ความพึงพอใจสถาบัน นิสัยส่วนตัว ความสนใจ สุขภาพสมอง ความเป็นพลเมืองดี มนุษย์สัมพันธ์

ผู้พัฒนาแนวคิด/ทฤษฎี	ตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุ	องค์ประกอบของตัวแปรปัจจัย	ผลที่ได้รับ
สมิทธิ วอลซ์ และมอร์ริสัน (Smith, Wolf, and Morrison, 1995)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ภูมิหลัง 2. ประเภทของสถาบัน 3. ลักษณะสถาบัน 4. เป้าหมายของสถาบัน 5. การมีส่วนร่วม 	<ul style="list-style-type: none"> - เกรดในระดับมัธยมปลาย ฐานะเศรษฐกิจ-สังคม ระดับความใฝ่ฝัน สำนึกเกี่ยวกับสมรรถภาพ คะแนนสอบเข้าด้านการอ่านและคณิตศาสตร์ - สหศึกษา/ สตรีล้วน - ชื่อเสียง จุดเน้น - ด้านความสำเร็จ ด้านการเรียนการสอน ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม - มีส่วนร่วมด้านวิชาการ/หลักสูตรพิเศษ 	สมรรถภาพ ความพึงพอใจ เป้าหมายที่พึงประสงค์ทั้งทางด้านวิชาการ-สังคม ภาวะผู้นำ
เคิร์ชเนอร์ วิลสเตอร์น ฮิวเมิล และวิกแมน (Kirchner, Vilstern, Hummel, and Wigman, 1997)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความรู้ (Knowledge) 2. ทักษะ (Skill) 3. สถานการณ์ (Situation) 	<ul style="list-style-type: none"> - ความจริง หลักการ โนทัศน์ วิธีการ และ/หรือ ทฤษฎีในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง - ทักษะเชิงปัญญา เป็นการสร้างความรู้ (Operation on Knowledge) และการนำความรู้ไปใช้ (Operation with Knowledge) - การเรียนรู้จากสถานการณ์ 	สมรรถภาพ (Competencies)
เกรดอน (Graydon, 1996)	โปรแกรมการเรียน เช่น โปรแกรมสหสาขาวิชา โปรแกรมสหกิจศึกษา		สมรรถภาพ (Competencies)
คอล์บ (Kolb, 1984)	การเรียนรู้จากประสบการณ์	สร้างประสบการณ์ สังเกต บูรณาการโนทัศน์ และทดลองอย่างฝึกฝน	สมรรถภาพ (Competencies)
เกรเซอร์ (Glaser, 1976)	รูปแบบการสอน (Model of Teaching) ที่เน้นขยายความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ และคิดอย่างมีระบบ		สมรรถภาพ (Competencies)

จากตารางที่ 1 ซึ่งเป็นตารางสรุปที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัยหลักของกรอบแนวคิดในการวิจัยประกอบกับงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมาสรุปเพื่อจำแนกปัจจัยสาเหตุที่มีผลต่อการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพได้เป็น 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านบุคลิกส่วนตัว ปัจจัยด้านบริบทของสถาบัน และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอกสถาบัน ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพสาขาบริหารธุรกิจในโมเดลสมมติฐาน

ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้	งานวิจัยที่อ้างอิง	ปัจจัยที่สรุปได้	องค์ประกอบของปัจจัย	เหตุผล
1. ภูมิหลังของนิสิตนักศึกษา ได้แก่ เพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิม ความกดดัน ความพึงพอใจในอาชีพ ความใฝ่ฝัน	พาสคาแรลลา (Pascarella, 1985) โฮเวิร์ด (Howard, 1986) ไวต์แมน (Weidman, 1989) ไพค์ (Pike, 1991) แอสติน (Astin, 1993) รุทสไตน์และคณะ (Rothstein et al, 1994) วู (Wu, 1994) เฮออร์ทาโด (Hurtado, 1994) แฟรงคลิน (Franklin, 1995) สปริงเกอร์ และคณะ (Springer et al, 1995) สมิทซ์และคณะ (Smith et al, 1995) เทเรซินีและคณะ (Terenzini et al, 1996) คาลาเวย์และคณะ (Callaivay et al, 1996) ซานติเอโกและอีเนร์สัน (Santiago and Einarson, 1998)	1. ปัจจัยบุคลิกส่วนตัว	ลักษณะภูมิหลังของนิสิตนักศึกษา ได้แก่ เพศ ฐานะทางเศรษฐกิจ-สังคมของครอบครัว ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเดิม ทักษะ ความใฝ่ฝัน	บูรณาการจากปัจจัยข้อ 1-3 ซึ่งจากงานวิจัยที่อ้างอิงไว้ พบว่าเป็นตัวแปรที่มีผลต่อการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม
2. สภาพสังคมทางด้านครอบครัว	ไวต์แมน (Weidman, 1989) เฮออร์ทาโด (Hurtado, 1994) สมิทซ์และคณะ (Smith et al, 1995) ซานติเอโกและอีเนร์สัน (Santiago and Einarson, 1998)			
3. อิทธิพลที่ได้รับจากสถานศึกษาเดิมก่อนเข้ามหาวิทยาลัย	ไวต์แมน (Weidman, 1989)			

ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้	งานวิจัยที่อ้างอิง	ปัจจัยที่สรุปได้	องค์ประกอบของปัจจัย	เหตุผล
4. โครงสร้างการจัดองค์กร/ลักษณะของสถาบัน	พาสคาแรลลา (Pascarella, 1985) เบอร์เกอร์ และแบรกซ์ตัน (Berger and Braxton, 1998) สมิทและคณะ (Smith et al, 1995)	คัดออก		จากงานวิจัยของพาสคาแรลลา(1985) สมิทและคณะ(Smith et al, 1995) พบว่ามีอิทธิพลทางตรงเล็กน้อยมากซึ่งงานวิจัย
5. สภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย	พาสคาแรลลา (Pascarella, 1985) แอสติน (Astin, 1993) นอราและคณะ (Nora et al, 1995)	คัดออก		แฟรงคลิน (Franklin, 1995) เบอร์เกอร์และแบรกซ์ตัน (Berger and Braxton, 1998) พบว่ามีเพียงอิทธิพลทางอ้อม และมีค่าผลกระทบน้อย
6. แบบแผนหลักสูตรรายวิชา	ไพค์(Pike, 1991) แอสติน (Astin, 1993) สปริงเกอร์ และคณะ (Springer et al, 1995) เทเรซินี และคณะ (Terenzini et al, 1996) เบอร์เกอร์ และแบรกซ์ตัน (Berger and Braxton, 1998)	2. ปัจจัยด้านบริบทของสถาบัน	1. หลักสูตร-โปรแกรม 2. ประสิทธิภาพในชั้นเรียน 3. ประสิทธิภาพนอกชั้นเรียน	หลักสูตร- โปรแกรมบูรณาการจากข้อ 6-7 ประสิทธิภาพในชั้นเรียนและ ประสิทธิภาพนอกชั้นเรียน บูรณาการจากข้อ 8-15 ตามงานวิจัยที่อ้างอิงไว้
7. โปรแกรมการเรียน/การฝึกงาน	ไพค์ (Pike, 1991) เฮร์ทาดอ (Hurtado, 1994) ลองและคณะ (Long et al, 1995) คูห์ (Kuh, 1995) เกร็ดอน (Graydon, 1996) คาลาเวย์และคณะ (Callaivay et al, 1996) ซานติเอโกและอีเนร์สัน (Santiago and Einarson, 1998)			
8. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษา-อาจารย์/ เพื่อน	พาสคาแรลลา (Pascarella, 1985) แอสติน (Astin, 1993) นอราและคณะ (Nora et al, 1995) สปริงเกอร์ และคณะ (Springer et al, 1995)			

ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้	งานวิจัยที่อ้างอิง	ปัจจัยที่สรุปได้	องค์ประกอบของปัจจัย	เหตุผล
9. ประสบการณ์ ในชั้นเรียน- นอกชั้นเรียน	<p>แฟรงคลิน (Franklin, 1995) เทเรซินี และคณะ (Terenzini et al,1996) เบอร์เกอร์ และแบรกซ์ตัน (Berger and Braxton, 1998) ซานติเอโก และอีเนร์สัน (Santiago and Einarson, 1998)</p> <p>คอลป์ (Kolb, 1984) พาสคาแรลลา(Pascarella,1985) สปริงเกอร์ และคณะ (Springer et al, 1995) กรอสเซท (Grosset, 1995) นอราและคณะ (Nora et al, 1995) แฟรงคลิน (Franklin, 1995) เทเรซินี และคณะ (Terenzini et al, 1996) เคอร์ชเนอร์ และคณะ (Kirschner et al, 1997) เบอร์เกอร์ และแบรกซ์ตัน (Berger and Braxton,1998)</p>			
10. ประสบการณ์ ในมหาวิทยาลัย ทั้งทางด้าน วิชาการ และด้านสังคม	<p>ไวต์แมน (Weidman, 1989) แอสติน (Astin, 1993) กรอสเซท (Grosset, 1995) เทเรซินี และคณะ (Terenzini et al, 1996)</p>			
11. อีทธิพล หล่อหลอมขณะ อยู่ในมหาวิทยาลัย	<p>ไวต์แมน (Weidman, 1989)</p>			
12. กิจกรรม เสริมหลักสูตร	<p>ไฮเวิร์ด (Howard, 1986) วู (Wu, 1994) สมิทส์และคณะ (Smith et al, 1995)</p>			

ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้	งานวิจัยที่อ้างอิง	ปัจจัยที่สรุปได้	องค์ประกอบของปัจจัย	เหตุผล
13. คุณภาพความพยายามของนักศึกษา	พาสคาแรลลา (Pascarella, 1985) แฟรงคลิน (Franklin, 1995)			
14. รูปแบบการสอน	นอราและคณะ (Nora et al, 1995) แกร์ดอน (Graydon, 1996)			
15. ความรู้ ทักษะ สถานการณ์	เคิร์ชเนอร์ และคณะ (Kirschner et al, 1997) ลาโรส และคณะ (Larose et al, 1998)			
16. กลุ่มอ้างอิง นอกมหาวิทยาลัย	ไวด์แมน (Weidman, 1989) สปริงเกอร์ และคณะ (Springer et al, 1995) เทเรซินี และคณะ (Terenzini et al, 1996)	3. ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกสถาบัน	กลุ่มอ้างอิงนอกมหาวิทยาลัย ได้แก่ เพื่อน ชุมชน งาน (นายจ้าง)	มีอิทธิพลทางตรงต่อประสบการณ์นอกชั้นเรียนตามงานวิจัยของไวด์แมน (Weidman, 1989)

จากตารางที่ 2 สรุปปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพสาขาบริหารธุรกิจได้รวม 3 ปัจจัย ได้แก่

1. ปัจจัยด้านบุคลิกส่วนตัว หมายถึง ลักษณะภูมิหลังของนิสิตนักศึกษา
2. ปัจจัยด้านบริบทของสถาบัน หมายถึง องค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ หลักสูตร-โปรแกรมการเรียน ประสบการณ์ในชั้นเรียน และประสบการณ์นอกชั้นเรียน
3. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอกสถาบัน หมายถึง กลุ่มอ้างอิงนอกสถาบัน ได้แก่ กลุ่มเพื่อนนอกสถาบัน และสังคม/ตลาดแรงงาน (นายจ้าง)

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับลักษณะภูมิหลังของนิสิตนักศึกษา พบว่ามีทฤษฎีและงานวิจัยที่จัดจำแนกตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบ ซึ่งแสดงถึงลักษณะภูมิหลังของนิสิตนักศึกษาไว้ต่าง ๆ กัน ผู้วิจัยจึงรวบรวมตัวแปรทั้งหมดดังกล่าวแสดงไว้ในตารางที่ 3 จากนั้น จึงพิจารณาคัดเลือกตัวแปรที่จะนำมาใช้เป็นองค์ประกอบของลักษณะภูมิหลังของนิสิตนักศึกษาในโมเดลสมมติฐานของงานวิจัยนี้ โดยมีหลักเกณฑ์การคัดเลือกตัวแปร ดังนี้

1. เลือกตัวแปรที่มีงานวิจัยรองรับ มากกว่า 1 ราย
2. ตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบซึ่งแสดงถึงลักษณะภูมิหลังของนิสิตศึกษานั้น ต้องเป็นตัวแปรที่สามารถวัดได้โดยไม่ขึ้นอยู่กับกาลเวลา หรือมีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาที่น้อยมาก เช่น เพศ คณะแผนกเฉลี่ยสะสมเดิมในระดับมัธยมปลาย ความใฝ่ฝัน ทักษะคิดต่อการเรียน การศึกษาของพ่อ-แม่ รายได้ของพ่อ-แม่ และอาชีพของพ่อ-แม่ สำหรับตัวแปรอื่น ๆ ที่ได้รับการอ้างอิงตามเกณฑ์ข้อที่ 1 เช่น ความถนัด และบุคลิกภาพ เป็นงานวิจัยในลักษณะที่เป็นการติดตามผลระยะยาว และเป็นตัวแปรที่เปลี่ยนค่าได้ตามกาลเวลา งานวิจัยนี้ ไม่ได้เป็นการศึกษาระยะยาว จึงไม่เหมาะสมที่จะใช้เป็นตัวแปรในโมเดลสมมติฐาน

รายละเอียดของตัวแปรที่แสดงลักษณะภูมิหลังของนิสิตนักศึกษา ดังตารางที่ 3

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 ตัวแปรที่แสดงลักษณะภูมิหลังของนิสิตนักศึกษา

ตัวแปร	อ้างอิง	ตัวแปรที่คัดเลือกไว้ในโมเดลสมมติฐาน
1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับมัธยมศึกษา	พาสคาแรลลา(Pascarella, 1985) ไฮเวิร์ด(Howard, 1986) ไพค์(Pike, 1991) แอสติน(Astin, 1993) วู(Wu, 1994) แฟรงคลิน(Franklin, 1995) นอราและคณะ(Nora et al, 1995) สมิทซ์และคณะ(Smith et al, 1995) เทเรซินี และคณะ(Terenzini et al, 1996) แบนดูรา(Bandura, 1997) เบอร์เกอร์ และแบรกซ์ตัน(Berger and Braxton, 1998)	คะแนนเฉลี่ยสะสมเดิมก่อนเข้าเรียนในสถาบันอุดมศึกษา
2. ความคาดหวัง/ความใฝ่ฝัน/ ทะเยอทะยาน	พาสคาแรลลา(Pascarella, 1985) ไฮเวิร์ด (Howard, 1986) ไวต์แมน(Weidman, 1989) แอสติน(Astin, 1993) แฟรงคลิน(Franklin, 1995) นอราและคณะ(Nora et al, 1995) สมิทซ์และคณะ(Smith et al, 1995)	ความใฝ่ฝัน ทะเยอทะยาน
3. ความถนัด	พาสคาแรลลา(Pascarella, 1985) ไวต์แมน(Weidman, 1989) รุทสไตน์และคณะ(Rothstein et al, 1994) แฟรงคลิน(Franklin, 1995) นอราและคณะ(Nora et al, 1995)	คัดออก เพราะเป็นตัวแปรที่เปลี่ยนค่าได้ตามกาลเวลา
4. บุคลิกภาพ	พาสคาแรลลา(Pascarella, 1985) รุทสไตน์และคณะ(Rothstein et al, 1994)	คัดออก เพราะเป็นตัวแปรที่เปลี่ยนค่าได้ตามกาลเวลา
5. จริยธรรม	พาสคาแรลลา(Pascarella, 1985)	คัดออก เพราะมีงานวิจัยอ้างอิงเพียง 1 ราย
6. สำนึกใจเกี่ยวกับสมรรถภาพขณะอยู่ในระดับมัธยมศึกษา	สมิทซ์และคณะ(Smith et al, 1995)	คัดออก เพราะเป็นตัวแปรที่เปลี่ยนค่าได้ตามกาลเวลา
7. ฐานะเศรษฐกิจ-สังคมของครอบครัว	ไวต์แมน (Weidman, 1989) สมิทซ์และคณะ (Smith et al, 1995)	เป็นตัวแปรที่ประกอบด้วยรายได้-อาชีพ-การศึกษาของพ่อแม่

ตัวแปร	อ้างอิง	ตัวแปรที่คัดเลือกไว้ในโมเดลสมมติฐาน
8. รายได้ของพ่อ-แม่	โฮเวิร์ด(Howard, 1986) สปริงเกอร์ และคณะ (Springer et al, 1995) นอราและคณะ(Nora et al, 1995) เทเรซินี และคณะ(Terenzini et al, 1996) เบอร์เกอร์ และแบรกซ์ตัน(Berger and Braxton, 1998)	รายได้ของพ่อ-แม่
9. การศึกษาของพ่อ-แม่	โฮเวิร์ด(Howard, 1986) วู(Wu, 1994) สปริงเกอร์ และคณะ(Springer et al,1995) เทเรซินี และคณะ(Terenzini et al, 1996) นอราและคณะ(Nora et al, 1995) ซานติเอโกและอีเนร์สัน(Santiago and Einarson, 1998)	การศึกษาของพ่อ-แม่
10. อาชีพของพ่อ-แม่	ซานติเอโกและอีเนร์สัน(Santiago and Einarson,1998)	อาชีพของพ่อ-แม่
11. ความสัมพันธ์ในครอบครัว	ไวต์แมน(Weidman, 1989)	ข้อ 11-13 คัดออก เพราะมีงานวิจัยอ้างอิงเพียง 1 ราย
12. ความพึงพอใจอาชีพ	ไวต์แมน(Weidman, 1989)	
13. ค่านิยม	ไวต์แมน(Weidman, 1989)	
14. เพศ	แอสติน(Astin, 1993) แฟรงคลินFranklin, 1995) สปริงเกอร์และคณะ(Springer et al,1995) นอราและคณะ (Nora et al, 1995) เทเรซินี และคณะ (Terenzini et al, 1996) คาลาเวย์และคณะ (Callaivay et al, 1996) แอสติน Astin, 1993) สปริงเกอร์ และคณะ (Springer et al,1995) เบอร์เกอร์และแบรกซ์ตัน (Berger and Braxton,1998)	เพศ
15. เชื้อชาติ	แอสติน(Astin, 1993) สปริงเกอร์ และคณะ (Springer et al,1995) เบอร์เกอร์ และแบรกซ์ตัน (Berger and Braxton,1998)	คัดออก เพราะในสังคมไทยไม่ได้ประกอบด้วยพลเมืองหลายเชื้อชาติ เช่น สหรัฐอเมริกา
16. อายุ	แอสติน(Astin, 1993)	คัดออก เพราะมีงานวิจัยอ้างอิงเพียง 1 ราย
17. มุมมองด้านการเมือง	เบอร์เกอร์ และแบรกซ์ตัน(Berger and Braxton,1998)	คัดออก เพราะมีงานวิจัยอ้างอิงเพียง 1 ราย

ตัวแปร	อ้างอิง	ตัวแปรที่คัดเลือกไว้ในโมเดลสมมติฐาน
18. คะแนนคณิตศาสตร์ - การอ่าน	สปริงเกอร์ และคณะ(Springer et al,1995)	คัดออก เพราะมีงานวิจัยอ้างอิงเพียง 1 ราย
19. คะแนนสอบเข้ามหาวิทยาลัย	แอสติน(Astin, 1993)	คัดออก เพราะมีงานวิจัยอ้างอิงเพียง 1 ราย
20. ทักษะคิดต่อการเรียน	แอสติน(Astin, 1993) นอราและคณะ(Nora et al, 1995) ลาโรส และคณะ(Larose et al, 1998)	ทักษะคิดต่อการเรียน/อาชีพ

จากตารางที่ 3 ซึ่งแสดงตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบของลักษณะภูมิหลังของนิสิตนักศึกษาที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกไว้ตามเกณฑ์ที่กำหนด ได้ลักษณะที่แสดงภูมิหลังของนิสิตนักศึกษารวม 3 ลักษณะ และตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบของลักษณะภูมิหลังรวม 7 ตัวแปร ดังนี้

ลักษณะภูมิหลังของนิสิตนักศึกษา จำแนกเป็น 3 ลักษณะ

1.1 ลักษณะทั่วไป คือ เพศ และฐานะเศรษฐกิจ-สังคมของครอบครัว โดยที่ฐานะเศรษฐกิจสังคมครอบครัว คือ รายได้ของพ่อ-แม่ การศึกษาของพ่อ-แม่ อาชีพของพ่อ-แม่

1.2 ลักษณะนำเข้ด้านปัญญา คือ คะแนนเฉลี่ยสะสมเดิมก่อนเข้ามหาวิทยาลัย/สถาบัน

1.3 ลักษณะนำเข้ด้านอารมณ์ คือทัศนคติ และความใฝ่ฝันทะเยอทะยาน

จากตารางที่ 2 และตารางที่ 3 สรุปปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพ รวม 3 ปัจจัย

1. ปัจจัยด้านบุคลิกส่วนตัว หมายถึง ลักษณะภูมิหลังของนิสิตนักศึกษา ดังนี้
 - 1.1 ลักษณะทั่วไป คือ เพศ และฐานะเศรษฐกิจ-สังคมของครอบครัว โดยที่ฐานะเศรษฐกิจสังคมครอบครัว คือ รายได้ของพ่อ-แม่ การศึกษาของพ่อ-แม่ อาชีพของพ่อ-แม่
 - 1.2 ลักษณะนำเข้าด้านปัญญาคือ คะแนนเฉลี่ยสะสมเดิมก่อนเข้ามหาวิทยาลัย / สถาบัน
 - 1.3 ลักษณะนำเข้าด้านอารมณ์ คือทัศนคติ และความใฝ่ฝันทะเยอทะยาน
2. ปัจจัยด้านบริบทของสถาบัน หมายถึง องค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ หลักสูตร /โปรแกรมการเรียน ประสบการณ์ในชั้นเรียน และประสบการณ์นอกชั้นเรียน
3. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอกสถาบัน หมายถึง กลุ่มอ้างอิงนอกสถาบัน ได้แก่ กลุ่มเพื่อนนอกสถาบัน และสังคม/ตลาดแรงงาน (นายจ้าง)

สมรรถภาพเชิงวิชาชีพ นิยามว่า คือ ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ในสายวิชาชีพ หรือความรู้ความสามารถทางด้านวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ประการ ตามแนวคิดของเอลสัน (Elson, 1997) คือ สมรรถภาพด้านมนุษยสัมพันธ์ สมรรถภาพด้านเทคนิค สมรรถภาพด้านบริบท สมรรถภาพด้านการติดต่อสื่อสาร สมรรถภาพด้านบูรณาการ และสมรรถภาพด้านการปรับตัว ปรากฏเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย แสดงดังภาพที่ 1

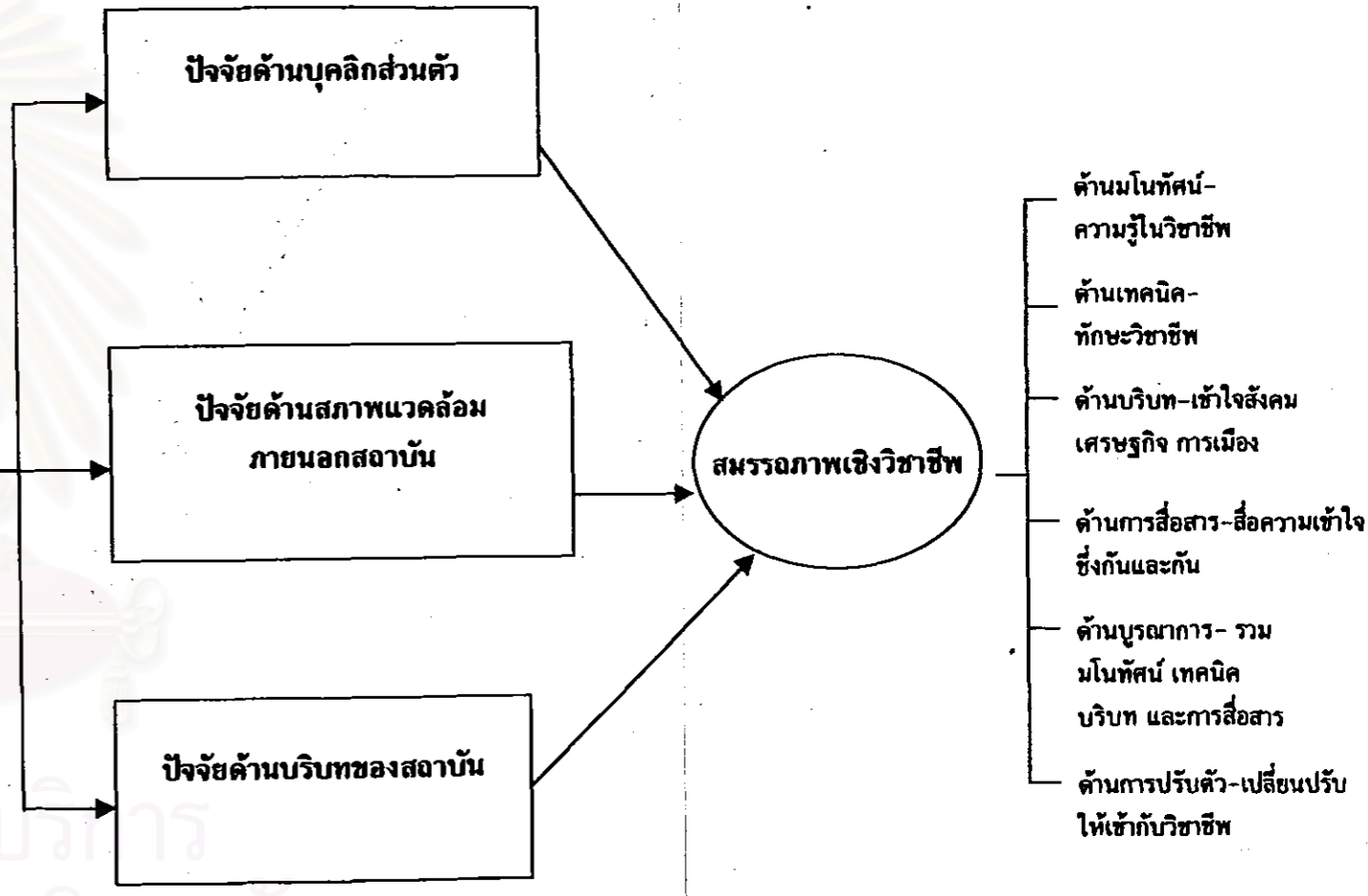
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับผลของการเรียนรู้และเป้าหมายของการพัฒนานิสิตนักศึกษา

แอสติน(Astin,1984,1991,1993,1996) จำนวนผลของการเรียนรู้ ออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านสติปัญญาและด้านจิตวิทยา เป้าหมายในการพัฒนานิสิตนักศึกษา ชิคเคซิงและไรเซอร์ (Chickering and Reisser, 1993) ได้เสนอทฤษฎีการพัฒนานิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาไว้ 7 ประการ ได้แก่ พัฒนาศมรรถภาพ การควบคุมอารมณ์ การพัฒนาบุคลิกภาพเป็นตัวของตัวเองโดยเป็นอิสระจากการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง การพัฒนาความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างมีวุฒิภาวะ การเสริมสร้างเอกลักษณ์ของตนเองให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ พัฒนาเป้าหมายอาชีพในอนาคตที่ชัดเจน และพัฒนาคุณค่าจากคำนิยมที่จำกัดเฉพาะตนเองสู่คำนิยมของสังคมโลก
2. แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถภาพและสมรรถภาพเชิงวิชาชีพ
 - 2.1 ความหมายของสมรรถภาพเชิงวิชาชีพ: สมรรถภาพ (C) แบ่งตาม ความรู้ (K) ทักษะ(Sk) และสถานการณ์ (S) (Kirschner, Vilstem, Hummel, and Wigman, 1997)
 - 2.2 องค์ประกอบของสมรรถภาพเชิงวิชาชีพ: สมรรถภาพเชิงวิชาชีพ มีองค์ประกอบรวม 6 ประการ ได้แก่ สมรรถภาพด้านโน้ตศัพท์ สมรรถภาพด้านเทคนิค สมรรถภาพด้านบริบท สมรรถภาพการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน สมรรถภาพด้านบูรณาการ และสมรรถภาพด้านการปรับตัว (Elson, 1997)
 - 2.3 การเรียนการสอนที่พัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพ
 - 2.3.1 รูปแบบการสอนที่พัฒนาสมรรถภาพของเกรเซอร์ (Glaser, 1976): มีองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ การวิเคราะห์สมรรถภาพและทักษะที่ได้รับ การอธิบายขั้นเริ่มต้นของการเกิดการเรียนรู้ การกำหนดสภาวะที่นำไปใช้ และการประเมินค่าผลที่ได้
 - 2.3.2 แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) ของคอลล (Kolb, 1984): บุคคลเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเอง การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ซึ่งความรู้ถูกสร้างขึ้นมาจากประสบการณ์
 - 2.3.3 แนวคิดการเรียนรู้จากสถานการณ์ (Situation Learning) ของเคริชเนอร์ วิลสแตร์น ฮิวเมิล และวิกแมน (Kirschner, Vilstem, Hummel, and Wigman, 1997) เน้นความสำคัญของสถานการณ์จริงที่ซึ่งการปฏิบัติและการเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้โดยที่ผู้เรียนต้องนำความรู้ที่สะสมไว้ ทักษะ และแรงจูงใจมาควบคุมและนำตนเอง
 - 2.3.4 แนวคิดของเกรย์ดอน(Oxydon,1996):โปรแกรมการเรียนต้องพัฒนานักศึกษาให้มีความเข้าใจที่กว้างขึ้น เช่น โปรแกรมการศึกษาสหสาขาวิชา(Interdisciplinary Study) โปรแกรมสหกิจศึกษา(Co-cooperative Education)
3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพ
 - 1) รูปแบบเชิงโน้ตศัพท์ทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักศึกษา(Springer, Terenzini, Pascarella, and Nora, 1995) ผลของการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ การเข้าใจตนเองและตัวแปรปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าใจตนเองมี 4 ตัวแปร คือ ภูมิหลังของนักศึกษา หลักสูตรรายวิชา ประสบการณ์ในชั้นเรียนและประสบการณ์นอกชั้นเรียน
 - 2) รูปแบบผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษา (Pascarella and Terenzini, 1991)
 - รูปแบบเชิงสาเหตุทั่วไปเพื่อประเมินผลกระทบของสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันของสถาบันอุดมศึกษาที่มีต่อการเรียนรู้และการพัฒนาปัญญาของนักศึกษา (Pascarella,1985): ตัวแปรเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการเรียนรู้และการพัฒนาทางปัญญา ได้แก่ ลักษณะภูมิหลังของนักศึกษา โครงสร้างการจัดองค์กรของสถาบันอุดมศึกษา สภาพแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษา ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับอาจารย์ / กลุ่มเพื่อน และคุณภาพความพยายามของนักศึกษา
 - รูปแบบเชิงโน้ตศัพท์ของสังคมวิทยา (Weidman, 1989) กล่าวว่าพัฒนาการทางสังคมของนักศึกษาปริญญาตรีมีเหตุปัจจัยจากภูมิหลังของนักศึกษา สภาพสังคมในครอบครัว ประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย กลุ่มอ้างอิงนอกสถาบัน อิทธิพลที่ได้รับจากสถานศึกษาเดิมก่อนเข้ามหาวิทยาลัย และอิทธิพลหล่อหลอมขณะศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย
 - 3) แนวคิดของแอสติน (1984, 1993) สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของนักศึกษาทั้งทางด้านสติปัญญาและจิตใจ คือ ลักษณะของนักศึกษาก่อนเข้ามหาวิทยาลัย และสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย
 - 4) งานวิจัยของแฟรงคลิน (Franklin, 1995)ซึ่งศึกษาบทบาทของทฤษฎีของพาสคาเรลลา (Pascarella, 1985) พบว่า ตัวแปรเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการเรียนรู้และการพัฒนาทางปัญญา ได้แก่ ภูมิหลังของนักศึกษา ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับอาจารย์ / กลุ่มเพื่อน และคุณภาพความพยายามของนักศึกษา ส่วนโครงสร้างการจัดองค์กรของสถาบันอุดมศึกษา และสภาพแวดล้อมของสถาบันอุดมศึกษา ไม่มีอิทธิพลทางตรง มีเพียงอิทธิพลทางอ้อมเล็กน้อยและมีค่าเป็นลบ
 - 5) งานวิจัยของสมิทซ์ วอลซ์ และมอร์ริสัน(Smith, Wolf, and Morrison, 1995) พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลของการเรียนรู้(สมรรถภาพ ความพึงพอใจ เป้าหมายที่พึงประสงค์ทางด้านวิชาการ-สังคม ภาวะผู้นำ) คือ ภูมิหลังของนักศึกษา ประเภทของสถาบัน(สหศึกษา-สตรีล้วน)ลักษณะสถาบัน(ชื่อเสียง จุดเน้น) เป้าหมายของสถาบัน(ด้านความสำเร็จ ด้านการเรียนการสอน ด้านการมีส่วนร่วมในสังคม) และการมีส่วนร่วม (มีส่วนร่วมด้านวิชาการ ด้านหลักสูตรพิเศษ)

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพ

ภาพที่ 1 ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพ

สมมติฐานการวิจัย

จากแนวคิดของสปริงเกอร์ เทเรนซินี พาสคาแรลลา และนอรา (Springer, Terenzini, Pascarella, and Nora, 1995) พาสคาแรลลา (Pascarella, 1985) ไรต์แมน (Weidman, 1989) แฟรงคลิน (Franklin, 1995) และงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง สรุปปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพได้รวม 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคลิกส่วนตัว ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอกสถาบัน และปัจจัยด้านบริบทของสถาบัน

ปัจจัยด้านบุคลิกส่วนตัว หมายถึง ลักษณะภูมิหลังของนิสิตนักศึกษา ซึ่งวัดจากตัวแปร 7 ตัว คือ เพศ รายได้รวมของผู้ปกครอง การศึกษาของผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครอง (ผู้ปกครอง หมายถึง พ่อ-แม่ หรือผู้ปกครองกรณีที่ไม่มีพ่อ-แม่) คะแนนเฉลี่ยสะสมเดิมก่อนเข้าสถาบัน/มหาวิทยาลัย ความใฝ่ฝันทะเยอทะยานและทัศนคติต่อการเรียน/อาชีพ ลักษณะภูมิหลังของนิสิตนักศึกษามีอิทธิพลทางตรงต่อผลการเรียนรู้ (Bloom, 1976 ; Hamischfeger and Wiley, 1977; Howard, 1986; Astin, 1984, 1991, 1993; Pascarella, 1985; Weidman, 1989; Pike, 1991; Franklin, 1995; Springer Terenzini, Pascarella, and Nora, 1995; Bandura, 1997; Santiago and Binarson, 1998) และมีอิทธิพลทางอ้อมโดยส่งผ่านตัวแปรคั่นกลาง เช่น สปริงเกอร์และคณะ (Springer et al, 1995) กล่าวว่า ลักษณะภูมิหลังมีผลต่อการเรียนรู้โดยส่งผ่านตัวแปรบริบทของสถาบัน ได้แก่ หลักสูตร/โปรแกรมการเรียน ประสบการณ์ในชั้นเรียนและประสบการณ์นอกชั้นเรียน ซึ่งตัวแปรสังเกตได้ของประสบการณ์ในชั้นเรียนและประสบการณ์นอกชั้นเรียน หมายรวมถึง คุณภาพความพยายามของนิสิตนักศึกษาและปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์หรือกลุ่มเพื่อน ไพค์ (Pike, 1991) กล่าวว่า ลักษณะภูมิหลังมีผลต่อการเรียนรู้โดยส่งผ่านตัวแปรหลักสูตร การมีส่วนร่วมในสังคม ปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์และปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ส่วนพาสคาแรลลา (Pascarella, 1985) และแฟรงคลิน (Franklin, 1995) กล่าวว่า ลักษณะภูมิหลังมีผลต่อการเรียนรู้ โดยส่งผ่านตัวแปรคุณภาพความพยายามของนักศึกษาและปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์หรือกลุ่มเพื่อน ส่วนไรต์แมน (Weidman, 1989) ศึกษาพบว่า อิทธิพลทางอ้อมของลักษณะภูมิหลังของนิสิตนักศึกษานั้น ส่งผ่านตัวแปรกลุ่มอ้างอิงนอกมหาวิทยาลัยและประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอกสถาบัน หมายถึง กลุ่มอ้างอิงนอกสถาบัน ได้แก่ กลุ่มเพื่อนนอกสถาบัน และสังคม/ตลาดแรงงาน (นายจ้าง) ดังนั้น กลุ่มอ้างอิงนอกสถาบัน จึงวัดจากตัวแปร 2 ตัว คือ ทัศนคติต่อกลุ่มเพื่อนภายนอกสถาบัน และประสบการณ์งานพิเศษ (กลุ่มสังคมหรือนายจ้าง) ซึ่งมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อพัฒนาการทางด้านสังคม โดยที่อิทธิพลทางอ้อม ส่งผ่านมาทางประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย (Weidman, 1989)

ปัจจัยด้านบริบทของสถาบัน ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ หลักสูตร-โปรแกรมการเรียน ประสบการณ์ในชั้นเรียนและประสบการณ์นอกชั้นเรียน โดยที่หลักสูตร-โปรแกรมการเรียน วัดจากตัวแปร 4 ตัว คือ จำนวนรายวิชาที่ศึกษา โปรแกรม-นวัตกรรม สื่อการสอน-เทคโนโลยี และการฝึกงาน ประสบการณ์ในชั้นเรียนวัดจากตัวแปร 4 ตัว คือ เวลาที่ใช้ศึกษาค้นคว้า ความสัมพันธ์กับอาจารย์ ความสัมพันธ์กับเพื่อน และประสิทธิผลการสอนในรายวิชาเอก ประสบการณ์นอกชั้นเรียนวัดจากตัวแปร 4 ตัว คือ เวลาที่ใช้ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนนอกชั้นเรียน ปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์นอกชั้นเรียน เวลาที่ใช้ทบทวนบทเรียนและเวลาที่ใช้ร่วมกิจกรรมสโมสร์ ซึ่งผู้วิจัยใช้ฐานแนวคิดของสปริงเกอร์และคณะ (Springer et al, 1995) โดยที่จากงานวิจัยของสปริงเกอร์และคณะ พบว่า หลักสูตร-โปรแกรมการเรียน ประสบการณ์ในชั้นเรียน และประสบการณ์นอกชั้นเรียน มีอิทธิพลทางตรงกับผลของการเรียนรู้ ซึ่งได้รับการยืนยันจากงานวิจัยของเกร็ดอน (Graydon, 1996) เสนอหลักสูตร-โปรแกรมที่ส่งเสริมสมรรถภาพเชิงวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจ เช่นเดียวกับแอสติน (Astin, 1984, 1993, 1996) ที่เสนอไว้ในทฤษฎีการมีส่วนร่วม (Involvement Theory) ว่า หลักสูตรและวิธีการวัดผลมีผลกระทบอย่างมากต่อความพึงพอใจของนักศึกษา และการมีปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์หรือกลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลทางตรงอย่างมากต่อผลของการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของนักศึกษา (Student Involvement) ของเพส (Pace, 1979) แนวคิดของพาสคาแรลลา (Pascarella, 1985) งานวิจัยของแฟรงคลิน (Franklin, 1995) งานวิจัยของคลีบลันด์-อินน์ (Cleveland-Innes, 1997) และงานวิจัยของเบอร์เกอร์และแบรคซ์ตัน (Berger and Braxton, 1998) ส่วนงานวิจัยของคูห์ (Kuh, 1995) พบว่า ประสบการณ์นอกชั้นเรียนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และการพัฒนานุคลิกภาพของนิสิตนักศึกษา เช่นเดียวกับการศึกษาของไฮเวิร์ต (Howard, 1996) พบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหลักสูตรพิเศษจะเป็นตัวทำนายที่เที่ยงตรงของสมรรถภาพการทำงานในที่ทำงานมากกว่าคะแนนเฉลี่ยสะสม นอกจากนี้ ประสบการณ์ด้านบริบทและด้านกระบวนการทางสังคมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการทางด้านสังคมของนิสิตนักศึกษาปริญญาตรี (Weidman, 1989)

นอกจากนี้ จากแนวคิดของเคิร์ชเนอร์ วิลสเตอร์น ฮิวเมล และวิกแมน (Kirschner, Vilster, Hummel, and Wigman, 1997) ที่กล่าวไว้ว่า สมรรถภาพแปรตาม ความรู้ ทักษะ และสถานการณ์ วิเคราะห์ได้ว่า ตัวแปรทั้งสามประการนี้มีลักษณะเป็นองค์ประกอบเชิงบูรณาการ (Integrative Component) กล่าวคือ ในด้านความรู้ จำแนกเป็นความรู้เดิมและความรู้ใหม่ ความรู้เดิม ถือเป็นพื้นฐานเดิมของนิสิตศึกษานับเป็นปัจจัยด้านบุคลิกส่วนตัว ความรู้ใหม่นับเป็นประสบการณ์ที่นิสิตนักศึกษาได้รับทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน และเป็นสถานการณ์ที่สถาบันจัดให้ในโปรแกรมรายวิชาใหม่ ๆ ที่เป็นนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลง ส่วนทักษะ สามารถจำแนกได้เป็นทั้งทักษะเดิมก่อนเข้าเรียนในสถาบัน ทักษะที่ได้รับจากสถาบัน และทักษะที่ได้รับจากกลุ่มอ้างอิงนอกสถาบัน กล่าวคือ เป็นทักษะที่เกิดขึ้นตามสถานการณ์การเรียนรู้ในบริบทที่แตกต่างกัน ดังนั้น งานวิจัยนี้ ซึ่งเป็นการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผล

ต่อการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจ หรือเรียกว่า โมเดล สมรรถภาพเชิงวิชาชีพสาขาบริหารธุรกิจ จึงมีสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

1. ปัจจัยด้านบุคลิกส่วนตัว ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกสถาบัน และปัจจัยด้านบริบทสถาบัน มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพสาขาบริหารธุรกิจ

2. ลักษณะภูมิหลังของนิสิตนักศึกษาซึ่งเป็นปัจจัยด้านบุคลิกส่วนตัวมีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพสาขาบริหารธุรกิจ และยังมีอิทธิพลทางอ้อม โดยส่งผ่านตัวแปรปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอกสถาบัน ซึ่งหมายถึงกลุ่มอ้างอิงนอกสถาบัน และปัจจัยบริบทของสถาบัน ซึ่งหมายถึง หลักสูตร-โปรแกรมการเรียน ประสบการณ์ในชั้นเรียน และประสบการณ์นอกชั้นเรียน นอกจากนี้ ลักษณะภูมิหลังของนิสิตนักศึกษามีอิทธิพลทางตรงต่อปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอกสถาบัน และปัจจัยบริบทของสถาบัน

3. กลุ่มอ้างอิงนอกสถาบัน หมายถึง ทัศนคติต่อกลุ่มเพื่อนนอกสถาบัน สังคมงานหรือประสบการณ์งานพิเศษ มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพสาขาบริหารธุรกิจ และมีอิทธิพลทางอ้อมรวม 5 ทาง โดยส่งผ่านมาทางตัวแปรหลักสูตร-โปรแกรมการเรียน ตัวแปรประสบการณ์ในชั้นเรียนและประสบการณ์นอกชั้นเรียน ตามลำดับทางหนึ่ง ทางที่ 2 ส่งผ่านทางตัวแปรหลักสูตร-โปรแกรมการเรียน ตัวแปรประสบการณ์นอกชั้นเรียน และตัวแปรประสบการณ์ในชั้นเรียน ตามลำดับ ทางที่ 3 ส่งผ่านมาทางตัวแปรประสบการณ์นอกชั้นเรียน ทางที่ 4 ส่งผ่านมาทางตัวแปรประสบการณ์ในชั้นเรียนและตัวแปรประสบการณ์นอกชั้นเรียน ตามลำดับ และทางที่ 5 ส่งผ่านมาทางตัวแปรหลักสูตร-โปรแกรมการเรียน และตัวแปรประสบการณ์นอกชั้นเรียน ตามลำดับ

4. หลักสูตร-โปรแกรมการเรียน มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบย้อนกลับ (Reciprocal Causation or Nonrecursive) กับประสบการณ์ในชั้นเรียนและประสบการณ์นอกชั้นเรียน ส่วนประสบการณ์ในชั้นเรียนก็มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบย้อนกลับกับประสบการณ์นอกชั้นเรียน

5. หลักสูตร-โปรแกรมการเรียน มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อม ต่อการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพสาขาบริหารธุรกิจ โดยที่อิทธิพลทางอ้อมส่งผ่านตัวแปรประสบการณ์ในชั้นเรียนทางหนึ่ง ผ่านตัวแปรประสบการณ์นอกชั้นเรียนทางหนึ่ง ส่วนอีกทางหนึ่งส่งผ่านมาทางตัวแปรประสบการณ์ในชั้นเรียน และตัวแปรประสบการณ์นอกชั้นเรียน ตามลำดับ

6. ประสบการณ์ในชั้นเรียนมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพสาขาบริหารธุรกิจ อิทธิพลทางอ้อมส่งผ่านตัวแปรประสบการณ์นอกชั้นเรียนทางหนึ่ง และอีกทางหนึ่งส่งผ่านตัวแปรหลักสูตร-โปรแกรมการเรียน และประสบการณ์นอกชั้นเรียน ตามลำดับ

7. ประสบการณ์นอกชั้นเรียนมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพสาขาบริหารธุรกิจ อิทธิพลทางอ้อมรวม 4 ทาง ทางที่ 1 ส่งผ่านตัวแปรประสบการณ์ในชั้นเรียน ทางที่ 2 ส่งผ่านตัวแปรหลักสูตร-โปรแกรมการเรียน ทางที่ 3 ส่งผ่านตัวแปรหลักสูตร-

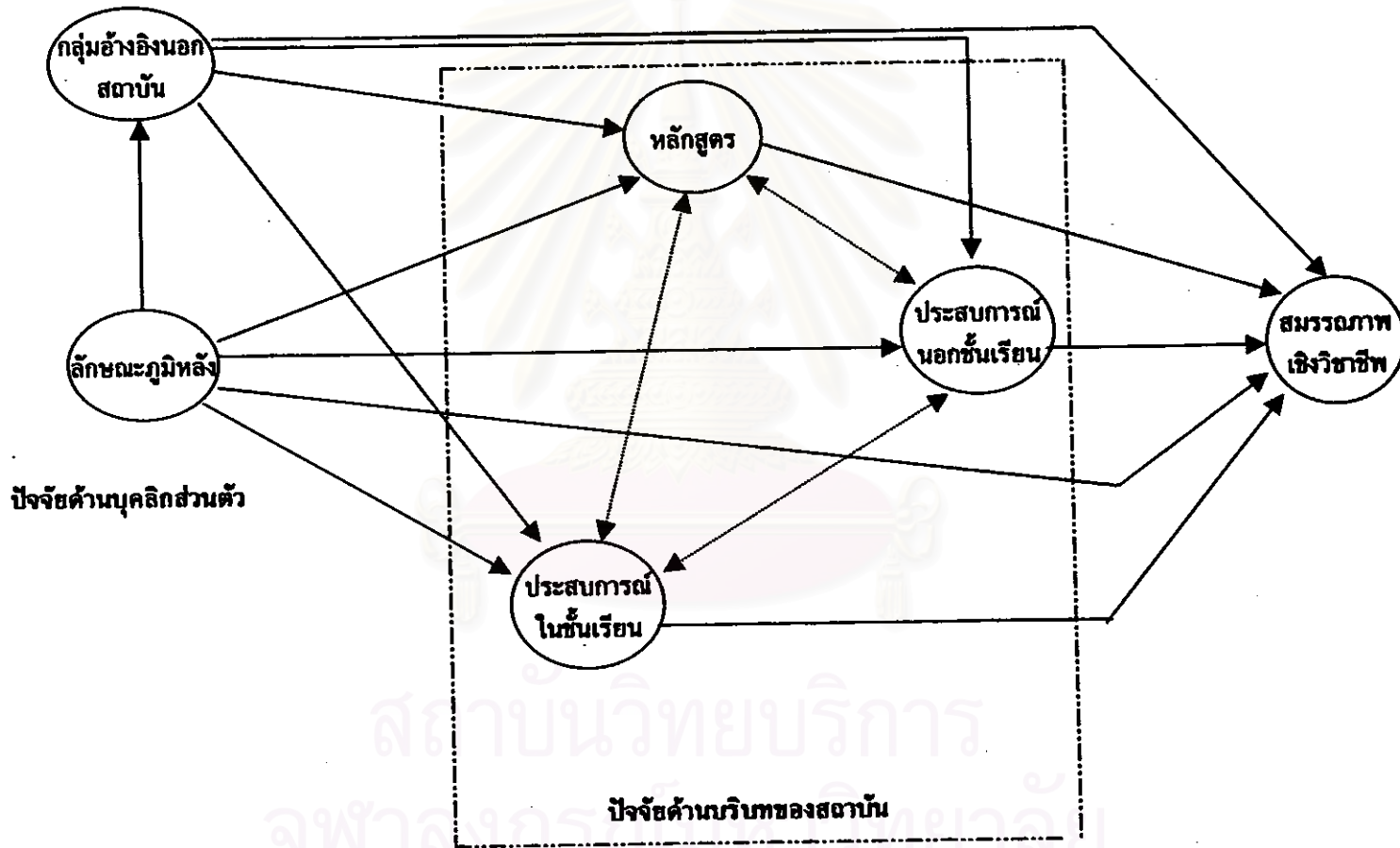
โปรแกรมการเรียนและตัวแปรประสบการณ์ในชั้นเรียน ตามลำดับ และทางที่ 4 ส่งผ่านตัวแปร
ประสบการณ์ในชั้นเรียน และตัวแปรหลักสูตร-โปรแกรมการเรียน ตามลำดับ

สมมติฐานดังกล่าว แสดงด้วยรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่มีผลต่อ
การพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจ ดังภาพที่ 2 และแสดงเป็น
โมเดลสมรรถภาพเชิงวิชาชีพสาขาบริหารธุรกิจ ดังภาพที่ 3

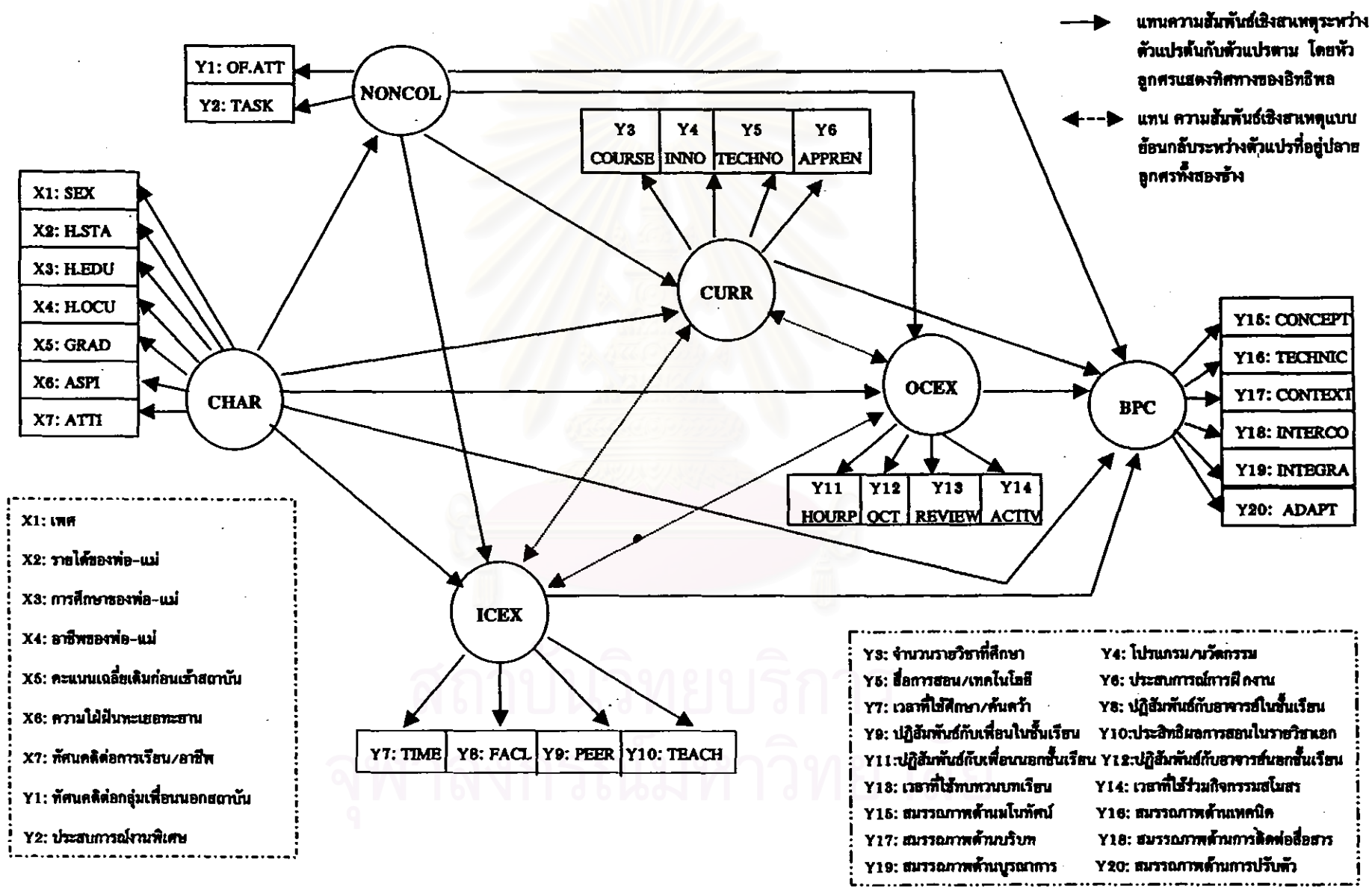
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมนอกสถาบัน

ปัจจัยด้านบุคคลิกส่วนตัว

ภาพที่ 2 รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพสาขาบริหารธุรกิจ

ภาพที่ 3 โมเดลสมรรถภาพเชิงวิชาชีพสาขาบริหารธุรกิจ

ความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ในภาพที่ 2 และภาพที่ 3 มีดังนี้

○ แทน ตัวแปรแฝง

□ แทน ตัวแปรสังเกตได้

→ แทน ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม โดยหัวลูกศร แสดงทิศทางของอิทธิพล

←--→ แทน ความสัมพันธ์แบบย้อนกลับระหว่างตัวแปรที่อยู่ปลายลูกศรทั้งสองข้าง

รายละเอียดของโมเดลสมรรถภาพเชิงวิชาชีพสาขาบริหารธุรกิจตามภาพที่ 3 มีดังนี้

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพสาขาบริหารธุรกิจ มี 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านบุคลิกส่วนตัว ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกสถาบัน และปัจจัยด้านบริบทสถาบัน
 ปัจจัยด้านบุคลิกส่วนตัว หมายถึง ลักษณะภูมิหลังของนิสิตนักศึกษา
 ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกสถาบัน หมายถึง กลุ่มอ้างอิงนอกสถาบัน
 ปัจจัยด้านบริบทของสถาบัน หมายถึง หลักสูตร - โปรแกรมการเรียน ประสบการณ์ในชั้นเรียน และประสบการณ์นอกชั้นเรียน

รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจ หรือโมเดลสมรรถภาพเชิงวิชาชีพสาขาบริหารธุรกิจ (ภาพที่ 3) ประกอบด้วยตัวแปรแฝง (Latent or Unobserved Variable) รวมทั้งสิ้น 6 ตัวแปร เป็นตัวแปรภายนอกแฝง 1 ตัวแปร ตัวแปรภายในแฝง 5 ตัวแปร

ตัวแปรภายนอกแฝง 1 ตัวแปร คือ ลักษณะภูมิหลังของนิสิตนักศึกษา

ตัวแปรภายในแฝง 5 ตัวแปร คือ กลุ่มอ้างอิงนอกสถาบัน หลักสูตร-โปรแกรมการเรียน ประสบการณ์ในชั้นเรียน ประสบการณ์นอกชั้นเรียน และสมรรถภาพเชิงวิชาชีพสาขาบริหารธุรกิจ

เนื่องจากตัวแปรแฝงเป็นตัวแปรสังเกตได้เชิงสมมติฐาน (Hypothetical Variable) ที่ไม่สามารถวัดได้โดยตรง แต่มีโครงสร้างตามทฤษฎีที่แสดงผลออกมาในรูปของพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ นักวิจัยจึงศึกษาตัวแปรแฝงโดยการวัดตัวแปรพฤติกรรมที่สังเกตได้แทน เรียกตัวแปรประเภทนี้ว่า ตัวแปรสังเกตได้ (Observed or Manifest Variable) (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2538) ดังนั้น ตัวแปรแฝงในโมเดลสมรรถภาพเชิงวิชาชีพสาขาบริหารธุรกิจ ทั้งหมด 6 ตัวแปร จึงวัดจากตัวแปรสังเกตได้ ดังต่อไปนี้

1. ตัวแปรภายนอกแฝงลักษณะภูมิหลังของนิสิตนักศึกษา (CHAR) วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 7 ตัว ได้แก่ เพศ (SEX: X1) รายได้รวมต่อเดือนของผู้ปกครอง (H.STA: X2) การศึกษาของผู้ปกครอง (H.EDU: X3) อาชีพของผู้ปกครอง (H.OCU: X4) ซึ่งผู้ปกครอง หมายถึง พ่อ-แม่ หรือผู้ปกครองในกรณีที่ไม่มีพ่อ-แม่ คะแนนเฉลี่ยสะสมเดิมก่อนเข้าเรียนในมหาวิทยาลัย/

สถาบัน (GRAD:X5) ความไม่ไฝ่ฝันทะเลาะทะเลาะ (ASPI:X6) และทัศนคติต่อการเรียน-อาชีพ (ATTI:X7)

2. ตัวแปรภายในแฝงกลุ่มอ้างอิงนอกสถาบัน (NONCOL) วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัว คือ ทัศนคติต่อกลุ่มเพื่อนนอกสถาบัน (OF.ATT:Y1) และประสบการณ์งานพิเศษ (TASK:Y2)

3. ตัวแปรภายในแฝงหลักสูตร-โปรแกรมการเรียน (CURR) วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัว ได้แก่ จำนวนรายวิชาที่ศึกษา (COURSE:Y3) โปรแกรม-นวัตกรรม (INNO:Y4) สื่อการสอน-เทคโนโลยี (TECHNO:Y5) และการฝึกงาน (APPREN:Y6)

4. ตัวแปรภายในแฝงประสบการณ์ในชั้นเรียน (ICEX) วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัว ได้แก่ เวลาที่ใช้ศึกษาค้นคว้า (TIME:Y7) ปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์ (FACL:Y8) ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน (PEER:Y9) และประสิทธิผลการสอนในรายวิชาเอก (TEACH:Y10)

5. ตัวแปรภายในแฝงประสบการณ์นอกชั้นเรียน (OCEX) วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัว ได้แก่ ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนนอกชั้นเรียน (HOURP:Y11) ปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์นอกชั้นเรียน (OCT:Y12) เวลาที่ใช้ทบทวนบทเรียน (REVIEW:Y13) และเวลาที่ใช้ร่วมกิจกรรมสโมสร (ACTIV:Y14)

6. ตัวแปรภายในแฝงสมรรถภาพเชิงวิชาชีพซึ่งเป็นตัวแปรตาม วัดจากตัวแปรสังเกตได้รวม 6 ตัว ได้แก่ สมรรถภาพด้านมโนทัศน์ (CONCEPT:Y15) สมรรถภาพด้านเทคนิค (TECHNIC: Y16) สมรรถภาพด้านบริบท (CONTEXT:Y17) สมรรถภาพการติดต่อสื่อสาร (INTERCO:Y18) สมรรถภาพด้านบูรณาการ (INTEGAR: Y19) และสมรรถภาพการปรับตัว (ADAPT: Y20)

รวมตัวแปรสังเกตได้ 27 ตัวแปร ตัวแปรแฝง 6 ตัวแปร ดังนั้น ตัวแปรโมเดลสมรรถภาพเชิงวิชาชีพสาขาบริหารธุรกิจ รวมทั้งสิ้น 33 ตัวแปร

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้ มุ่งสร้างรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจ และเปรียบเทียบเส้นทางอิทธิพลระหว่างตัวแปรแฝงในรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุดังกล่าว ระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและสถาบันอุดมศึกษาเอกชนสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และสถาบันอุดมศึกษาของรัฐสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นที่นิยมของผู้เรียนสาขาบริหารธุรกิจ ระดับปริญญาตรีจากสถาบันอุดมศึกษาแต่ละประเภทมา 2-3 แห่ง เฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล สถาบันอุดมศึกษาที่เป็นที่นิยมของผู้เรียนสาขาบริหารธุรกิจพิจารณาจากสถิติจำนวนผู้สมัครสอบ จำนวนนิสิตนักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจที่สถาบันแต่ละแห่งรับไว้และจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาสาขานี้จากสถาบันนั้นๆ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2540) จากนั้น

จึงสุ่มตัวอย่างนิสิตนักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 ภาคปกติ จากกลุ่มตัวอย่างสถาบันอุดมศึกษาแต่ละประเภทที่ได้เลือกไว้ เนื่องจากนิสิตนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ได้รับการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพด้วยประสบการณ์ต่าง ๆ ที่แต่ละสถาบันจัดขึ้นตามลำดับตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 จนกระทั่งใกล้สำเร็จการศึกษา และการที่เลือกสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นที่นิยมของผู้เรียนสาขาบริหารธุรกิจ เพื่อให้ได้ภาพของการจัดการเรียนการสอนสาขาบริหารธุรกิจที่มีประสิทธิผลที่สุดในการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพสาขาบริหารธุรกิจ เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นที่นิยมของผู้เรียนสาขาบริหารธุรกิจในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีปริมาณบัณฑิตที่ผลิตออกสู่ตลาดแรงงานในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก กล่าวได้ว่า เป็นแหล่งผลิตบุคลากรสาขาบริหารธุรกิจที่สำคัญสู่ระบบเศรษฐกิจของประเทศ

2. ตัวแปรในการวิจัยนี้ จำแนกเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 ตัวแปรที่ใช้ศึกษาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพของนิสิตนักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจ ได้แก่ สมรรถภาพด้านมนุษยสัมพันธ์ สมรรถภาพด้านเทคนิค สมรรถภาพด้านบริหาร สมรรถภาพด้านการติดต่อสื่อสาร สมรรถภาพด้านบูรณาการ และสมรรถภาพด้านการปรับตัว

ส่วนที่ 2 ตัวแปรในโมเดลการวิจัย ประกอบด้วย

1) ตัวแปรต้นหรือตัวแปรสาเหตุ 5 ตัวแปร ได้แก่ ลักษณะภูมิหลังของนิสิตนักศึกษา กลุ่มอ้างอิงนอกสถาบัน หลักสูตร-โปรแกรมการเรียน ประสบการณ์ในชั้นเรียนและประสบการณ์นอกชั้นเรียน

2) ตัวแปรตามหรือตัวแปรผล คือ สมรรถภาพเชิงวิชาชีพสาขาบริหารธุรกิจ

คำจำกัดความที่ ใช้ในการวิจัย

รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ หมายถึง แบบจำลองแสดงความเกี่ยวข้องของสิ่งตั้งแต่สองสิ่งขึ้นไป ซึ่งสามารถจำแนกแยกออกได้ว่าสิ่งใดเกี่ยวข้องเนื่องกับสิ่งใดในทิศทางที่เป็นเหตุเป็นผลบนพื้นฐานอันเกิดจากการบูรณาการหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่หลากหลาย และสามารถอธิบายได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์

ปัจจัย หมายถึง องค์ประกอบที่ซึ่งเป็นทั้งสาเหตุทางตรงและสาเหตุทางอ้อมของการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพนิสิตนักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจ

การพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพ หมายถึง การสร้างเสริมคุณลักษณะของบุคคลด้านความรู้ความสามารถและคุณลักษณะด้านจิตใจที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพหนึ่งใด ให้มีเพิ่มพูนขึ้นในตัวของนิสิตนักศึกษา ที่ซึ่งนิสิตนักศึกษาจะสามารถนำไปใช้ได้จริงในการปฏิบัติงานอาชีพและอยู่ในสังคมได้อย่างยั่งยืน ประกอบด้วยสมรรถภาพรวม 6 ด้าน ได้แก่ สมรรถภาพด้านมนุษยสัมพันธ์ สมรรถภาพด้านเทคนิค สมรรถภาพด้านบริหาร สมรรถภาพด้านการติดต่อสื่อสาร สมรรถภาพด้านบูรณาการ และสมรรถภาพด้านการปรับตัว

สมรรถภาพด้านมนโทัศน์ หมายถึง ความสามารถรู้หลักทฤษฎีของนักวิชาชีพ และเข้าใจ ความรู้ที่เพิ่มพูนฐานของวิชาชีพ

สมรรถภาพด้านเทคนิค หมายถึง ความสามารถปฏิบัติทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในวิชาชีพ

สมรรถภาพด้านบริบท หมายถึง ความเข้าใจในภาวะเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่ เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ

สมรรถภาพด้านการติดต่อสื่อสาร หมายถึง ความสามารถในการสื่อสารกับผู้อื่นอย่างมี ประสิทธิภาพผ่านสื่อและวิธีการต่าง ๆ รวมทั้งการพัฒนาปฏิสัมพันธ์ด้านบทบาทของตนเอง

สมรรถภาพด้านบูรณาการ หมายถึง ความสามารถในการหล่อหลอมมนโทัศน์ บริบท เทคนิค และความสามารถในการติดต่อสื่อสาร ที่ซึ่งจะสร้างวิธีการที่เหมาะสมเกี่ยวกับกลยุทธ์ทาง วิชาชีพและนำไปใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สมรรถภาพด้านการปรับตัว หมายถึง ความสามารถที่จะเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง และ ปรับตัว ให้เข้ากับองค์ประกอบของการปฏิบัติทางวิชาชีพ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

นิสิตนักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจ หมายถึง นิสิตนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนเป็นปีสุดท้าย ของหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจบัณฑิต ปริญญาบัญชีบัณฑิต ปริญญาพาณิชยศาสตรบัณฑิต และปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (บริหารธุรกิจ)

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย หมายถึง สถาบันอุดมศึกษาที่เป็น ส่วนราชการในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ประเภทจำกัดรับ เฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครและ ปริมณฑล

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ หมายถึง สถาบันอุดมศึกษาที่เป็น ส่วนราชการในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ คือ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และสถาบันราชภัฏ เฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

สถาบันอุดมศึกษาเอกชน หมายถึง สถาบันการศึกษาซึ่งสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยตาม พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2522 เฉพาะประเภทมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพ มหานครและปริมณฑล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสมรรถภาพเชิง วิชาชีพของนิสิตนักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจ
2. ได้ข้อความรู้เกี่ยวกับเส้นทางอิทธิพลต่าง ๆ ระหว่างตัวแปรที่เป็นปัจจัยองค์ประกอบ ในรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัย ที่มีผลต่อการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพของนิสิต นักศึกษาสาขาบริหารธุรกิจ รวมทั้งขนาดของอิทธิพลรวม อิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อม เปรียบเทียบระหว่างสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และสถาบันอุดมศึกษาเอกชน สังกัดทบวง มหาวิทยาลัย และสถาบันอุดมศึกษาของรัฐสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

3. ได้ข้อความรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพเชิงวิชาชีพสาขาบริหารธุรกิจที่สำคัญและจำเป็นต่อบัณฑิตสาขาวิชานี้ในปัจจุบันและในอนาคต

4. เป็นแนวทางให้สถาบันอุดมศึกษาแต่ละประเภท ที่จัดการเรียนการสอนสาขาบริหารธุรกิจในประเทศไทย ได้นำข้อความรู้ใหม่เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสมรรถภาพเชิงวิชาชีพบริหารธุรกิจไปใช้ในการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และกลยุทธ์การจัดการศึกษาวิชาชีพสาขาบริหารธุรกิจ ให้สอดคล้องกับปณิธาน ความสามารถและทรัพยากรของแต่ละสถาบัน รวมทั้งนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนสาขาบริหารธุรกิจให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์ในสังคมได้อย่างแท้จริง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย